

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav speciálněpedagogických studií

Pavel Němec

III. ročník - prezenční studium

Obor: Vychovatelství

Organizace táborů pro zrakově postižené děti a mládež

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Dita Finková, Ph.D.

OLOMOUC 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci vypracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne

podpis

Poděkování

V první řadě chci poděkovat Mgr. Ditě Finkové, Ph.D. za její cenné rady a vedení v průběhu celé práce. Dále děkuji svým rodičům za podporu v životě a ve studiu, také všem vedoucím tábora v Nemecké za spolupráci a neocenitelné informace a zkušenosti, které mi pro tuto práci poskytli. Potom děkuji své milované přítelkyni Kláře za lásku, duševní podporu a radost ze společných chvil. Poslední ale největší díky potom náleží Bohu, bez kterého bych tu ani nebyl.

Obsah

Úvod	6
I Teoretická část	
1 Jedinec se zrakovým postižením.....	7
1.1 Rozdělení zrakových postižení.....	7
2 Volnočasové aktivity.....	9
2.1 Rozdělení volnočasových aktivit.....	10
3 Dětský tábor	11
3.1 Účel táborů.....	12
3.2 Náplň tábora.....	13
3.3 Tématika táborů.....	13
3.4 Táborová legislativa.....	14
3.4.1 Právní povaha provozování táborů.....	15
3.4.2 Povinnosti týkající se tábora.....	16
3.5 Tábory pro zrakově postižené děti a mládež.....	17
3.5.1 Příprava.....	18
3.5.1.1 Vytvoření týmu.....	18
3.5.1.2 Plánování.....	19
3.5.1.3 Praktická příprava.....	19
3.5.1.4 Složení tábora.....	22
3.5.1.5 Program tábora a ostatní věci.....	24
3.5.2 Programová náplň.....	25
3.5.3 Zásady přístupu k nevidomým během tábora a programu.....	30
II Praktická část – Tábor Cestovatelia v čase v Nemecké	
4 Plánování a přípravy tábora.....	33
4.1 Úvodní informace.....	33
4.2 Příprava tábora.....	33
4.2.1 Výběr tábořiště a seznamovací víkendovka.....	34
4.2.2 Tématika tábora.....	34
5 Průběh.....	34
5.1 Příjezd a zahájení.....	34

5.2 Průběh tábora.....	36
6 Shrnutí a doporučení pro praxi.....	44
6.1 Shrnutí průběhu a výsledku tábora.....	44
6.2 Nedostatky tábora a doporučení pro praxi.....	45
Závěr.....	46
Použitá literatura.....	47
Přílohy	
Anotace	

Úvod

Toto téma své bakalářské práce jsem si zvolil z několika důvodů. Jedním z nich je, že v minulosti jsem se už několikrát podílel na organizaci a vedení dětských letních táborů a chtěl bych v tom i dále pokračovat. Práce s nevidomými je pro mě sice novinkou, ale tato problematika mě velmi zajímá, takže jsem se rozhodl pro zaměření na tábory tohoto typu. Dostupné literatury, která by se věnovala přímo tomuto tématu není příliš mnoho, proto bude třeba čerpat ze zdrojů, věnujících se oblastem, které s pořádáním táborů pro zrakově postižené a nevidomé alespoň nějak souvisí. Také doufám, že účast na letošním letním táboře pořádaném pod záštitou Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska a ve spolupráci s o.s. Kyklop CZ, mi pomůže více objasnit zvolenou problematiku pro mou práci. Občanské sdružení Kyklop CZ vzniklo roku 2004 a zaměřuje se na pomoc a integraci zrakově postižených dětí a mládeže, s organizací těchto táborů mají již dlouholetou zkušenost.

Zrakově postižené děti zpravidla nemají mnoho příležitostí opustit svůj domov a jet s přáteli někam do přírody, často za to může strach z neznámého prostředí nebo starostlivost rodičů o bezpečí dítěte. Avšak pro budoucí vývoj a společenské začlenění dítěte je poznávání nových kamarádů, přírody a zážitků neocenitelná zkušenost, která jim pomůže překonat strach z neznáma, namísto jednotvárného života v prostředí domova.

Hlavním cílem této práce bude uvést a objasnit problematiku táborů pro zrakově postižené z hlediska organizačního a pořadatelského, s důrazem na to najít hlavní zásady pro vedoucí týkající se bezpečnosti všech účastníků v průběhu tábora, dále navržení možných postupů při tvorbě a realizaci her, zábavy a celkové náplně tábora.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Jedinec se zrakovým postižením

Pro jasné vymezení cílové skupiny této práce je nejprve vhodná definice zrakového postižení. Definice podle Ludíkové - „*Za osobu se zrakovým postižením je považován jedinec, který i po optimální korekci (medikamentózní, chirurgické, brýlové apod.) má problémy v běžném životě se získáváním a zpracováváním informací zrakovou cestou.*“ (Vitásková, Ludíková, Souralová, 2003, s. 59)

1.1 Rozdělení zrakových postižení

Zraková postižení se rozdělují podle mnoha faktorů jako je původ postižení, typ, doba vzniku, doba trvání nebo i vývoj postižení k lepším či horším výsledkům a v neposlední řadě také závažnost postižení.

Klasifikace závažnosti zrakových vad podle Světové zdravotnické organizace (WHO, 2008, s. 302) je uvedena v následující tabulce:

Kategorie zrakové vady	Uváděný rozdíl zrakové ostrosti	
	horší než	stejně nebo lepší než
Mírná nebo žádná zraková vada 0		6/18 3/10 (0.3) 20/70
Středně těžká zraková vada 1	6/18 3/10 (0.3) 20/70	6/60 1/10 (0.01) 20/200
Těžká zraková vada 2	6/60 1/10 (0.01) 20/200	3/60 1/20 (0.05) 20/400

Slepota 3	3/60 1/20 (0.05) 20/400	1/60 1/50 (0.02) 5/300 (20/1200)
Slepota 4	1/60 1/50 (0.02) 5/300 (20/1200)	Vnímání světla
Slepota 5	Žádné vnímání světla	
9	Nezjištěna nebo nespecifikována	

Hodnoty v tabulce uváděné ve zlomcích jsou takzvaný Senellův zlomek, kde čítec reprezentuje vzdálenost na kterou je měřená osoba svým zrakem schopna rozeznat to co jedinec se zdravým zrakem rozezná na vzdálenost uvedenou ve jmenovateli. Například osoba se zrakovou ostroostí 3/60 dokáže teprve ze tří metrů přečíst to, co by nositel průměrného zraku zvládl ze vzdálenosti 60 metrů.

V současné době existuje bezpočet nejrůznějších rozdělení zrakových postižení, ve speciálně pedagogické praxi jsou stupně zrakového postižení klasifikovány takto:

- osoby nevidomé
- osoby se zbytky zraku
- osoby slabozraké
- osoby s poruchami binokulárního vidění (strabismus, amblyopie)

Osoby nevidomé- jsou osoby s nejzávažnějším stupněm zrakového postižení, kteří nemají možnost získávat informace zrakovou cestou, v životě jsou tedy odkázáni na používání kompenzačních pomůcek využívajících ostatních smyslů.

Osoby se zbytky zraku- tato kategorie se nachází na pomezí slabozrakosti a nevidomosti. Lidé se zbytky zraku dokáží na rozdíl od nevidomých využívat zrak, avšak v porovnání se slabozrakým jen velice omezeným způsobem.

„Mezi slabozrakostí a nevidomostí je hraniční oblast zbytků zraku, která bývá oftalmology definována v mezích zrakové ostroosti 3/60 – 0,5/60.“ (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007)

Osoby slabozraké- „Z medicínského pohledu lze slabozrakost charakterizovat jako ireverzibilní pokles zrakové ostrosti na lepším oku pod 6/18 až 3/60 včetně, přičemž se vedle snížení zrakové ostrosti často při slabozrakosti vyskytuje i různé narušení zorného pole. Slabozrakost stejně jako nevidomost může být vrozená či získaná a obvykle se člení na stupeň lehký, střední a těžký. U osob se slabozrakostí dochází tedy ke snížení zrakové ostrosti obou očí, a to i s optimální brýlovou korekcí, které je tak velké, že postiženým činí potíže v běžném životě, což se projevuje zejména ve snížení, omezení či deformaci zrakových schopností, ve vytváření nepřesných, neúplných nebo zkreslených představ, a také ve snížené schopnosti běžného grafického a praktického pracovního, na zrak vázaného výkonu.“

(Ludíková, 2007)

Tyto osoby tedy mohou svůj zrak přes značné obtíže využívat k nejrůznějším účelům, doporučuje se však aby dodržovaly pravidla zrakové hygieny.

Osoby s poruchami binokulárního vidění- do kategorie poruch binokulárního vidění spadá tupozrakost (amblyopie) a šilhavost (strabismus). Osoba postižená amblyopií má zpravidla sníženou zrakovou ostrost jednoho oka, to má za následek špatný vývoj binokulárního vidění, což může vést k šilhání.

Definice strabismu může být takováto:

„Šilhavost je porucha rovnovážného postavení očí. Osy očí nejsou rovnoběžné, obrázky v pravém a levém oku nevznikají na stejném místě na sítnici a nedochází ke spojení obrázků, naopak vzniká dvojitý obraz.“ (Keblová, 2001)

2 Volnočasové aktivity

Pod pojmem volnočasové aktivity si lze představovat aktivity vykonávané ve volném čase, tedy v době, která lidem zbude mezi povinnostmi. Volnočasové aktivity jsou potom aktivity, kterým se věnujeme dobrovolně, nikoli z nutnosti.

Definice volného času dle různých autorů:

„Čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).“

(Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 274)

„Je to doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přináší nám pocit uspokojení a uvolnění. Pod pojem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené.“ Takto vnímá volný čas Pávková(2008, s. 13), která jej dále shrnuje takto: *„Je to oblast naší svobodné volby. Zahrnuje činnosti, které vykonáváme dobrovolně, rádi, přináší nám radost a uspokojení. Volný čas dětí je zapotřebí citlivě pedagogicky ovlivňovat. Způsob využívání volného času je jedním z důležitých ukazatelů životního stylu. Je důležitou hodnotou, lidé mu však přisuzují různý význam. Optimálním stavem je uvést do rovnováhy sféru povinností a sféru volného času. Na utváření životního stylu, tedy i na způsobu hospodaření s volným časem se velmi významně podílí rodina. Jedním z cílů výchovy je naučit člověka rozumně využívat volného času, formovat jeho zájmy, podporovat centrální, hluboký, celoživotní zájem.“* (Pávková, 2008, s. 31)

Oblast vědy, která se zabývá problematikou výchovy ve volném čase se nazývá pedagogika volného času.

2.1 Rozdělení volnočasových aktivit

Jelikož volnočasových aktivit je nepřehledné množství druhů, které se často liší v mnoha faktorech, existuje rovněž velké množství rozdělení volnočasových aktivit, z nichž uvedu následující:

- **dělení dle cíle:** odpočinek, rekreace, dobrovolná a společensky prospěšná činnost, zábava, zájmová činnost, vzdělávání... (Pávková, 2008)
- **náplně:** manuální, fyzická, intelektuální a sociální – rozdělení dle Dumazediera (Maříková, 2010, s. 19)
- **účasti:** individuální a kolektivní – rozdělení dle Dumazediera (Maříková, 2010, s. 19)
- **řízení:** organizované- vedené s dozorem, volné
- **zaměření na konkrétní skupinu:** zrakově postižení atd.
- **věku:** děti, dospívající, dospělí, senioři
- **prostředí:** doma, ve škole, v přírodě, ve městě...

- **času:** a) příležitostné- např. čtení časopisu v čekárně či autobuse
b) jednorázové- plánované akce jako třeba karaoke večírek nebo výlet
c) krátkodobé- činnost provozována v rámci vícedenní akce například lyžařský kurz, vodácký tábor
d) pravidelné- aktivity kterým se zájemci věnují dlouhodobě např. skauting

3 Dětský tábor

Pod pojmem dětský tábor se pravděpodobně většině lidí vybaví odlehlejší místo v přírodě, kde skupina dětí nebo mládeže tráví část prázdnin pod dohledem dospělých vedoucích, dále pak věci, které k tomu v případě klasických letních táborů neodmyslitelně patří, jako spaní ve stanech či malých chatkách, táborový oheň a písničky, spousta her, tvořivých činností a jiná zábava. I když je v dnešní době již pojem letní tábor vnímán mnohdy jinak, určitě by základním společným znakem těchto akcí mělo být to, že si z nich táborníci odnesou nějaké zajímavé zážitky, nové zkušenosti, vědomosti, dovednosti a nová přátelství, v ideálním případě se budou těšit na další rok. A jelikož správný tábor by měl probíhat za nepřítomnosti rodičů, děti tak většinou dostávají první možnost zakusit trochu nezávislosti a samostatného života. V prvku osamostatnění se tedy dá spatřit jeden ze základních cílů letního tábora v klasickém pojetí.

Pravda je ovšem taková, že v dnešní době existuje nepřeberné množství druhů táborů, které se svou strukturou, organizací, místem konání a mnoha dalšími ohledy značně liší. Harmach (2004, s. 42) rozděluje tábory dle druhů a typů takto:

Rozlišuje čtyři druhy táborů:

- **stálé tábory** - tábory ve stálých tábořištích (zděné, chatové, stanové základny), celý pobyt na jednom místě;
- **putovní tábory** - během pobytu vystřídají účastníci několik tábořišť, většinou jde o tábory pěší, vodní či cykloturistické;
- **příměstské tábory** - specifická forma nabídky denního programu bez noclehu;
- **hvězdnicové tábory** - tábor, při němž účastníci absolvují několikadenní výlety do okolí základny.

Typy táborů:

- **běžné** - účastníci jsou děti a mládež z „běžné“ populace;
- **integrované** - tábor i pro děti z rizikových skupin, dětských domovů, zdravotně postižené, kdy alespoň 20% účastníků je z takto postižené populace;
- **ozdravné** – určené pouze pro zdravotně postižené děti.

Dle výše zmíněného tedy druhem tábora rozumíme způsob jeho organizačního uspořádání, struktury a náplně, zatímco typem označujeme tábor podle toho, pro jakou cílovou skupinu je určen.

3.1 Účel táborů

U všech těchto táborů by mělo docházet k přiměřené aktivizaci účastníků a cílenému vedení k nejrůznějším činnostem, v čemž by se dal nalézt jeden z hlavních účelů sjednocující všechny druhy táborů. Pro mnoho dětí je často tábor jednou z nemnoha příležitostí, kdy mohou vyzkoušet nejrůznější volnočasové aktivity mimo vliv svých rodičů, kdy mohou namísto vysedávání doma u počítače či televize zakusit také něco jiného a smysluplného. Prvek osamostatňování se od vlivu rodičů je dle mého názoru jedním z nejdůležitějších, i když se s ním u některých výše zmíněných táborů nelze setkat. Patrně na všech táborech, kterých jsem se kdy účastnil, si bylo možno všimnout dětí, které byly přehnaně závislé na rodičích a teprve na táboře si dokázali uvědomit, co všechno jsou schopni bez nich dokázat. Mě osobně toto vědomí, že jsem jim s tím mohl pomoci, naplňovalo ze všeho nejvíce.

Dalším účelem, který mají všechny tyto tábory společný je, že zde má docházet k sociální interakci mezi všemi, kdo se na táboře pohybují. Namísto setrvávání v dobře známém domácím prostředí se zde nachází prvek společného dobrodružství v neznámém prostředí, navazování přátelství, spolupráce a řešení nejrůznějších problémů, dále pak zdokonalování se v nejrůznějších činnostech a v neposlední řadě přejímání hygienických návyků. V těchto bodech tkví celkový účel dětských táborů, tedy zábavná příprava na budoucí život ve společnosti, tak aby si každý jedinec dokázal uvědomit své přednosti i nedostatky.

Filoušová (2010, s. 21) ve své bakalářské práci vnímá účel dětských táborů i z pohledu rodičů: „*Účel tábora je z hlediska vztahu rodiče k dítěti a možnostem v okolí pro každého rodiče jiný. Hlavním účelem je zcela jistě pro většinu rodičů, jak se postarat o dítě v období*

prázdnin, když musí chodit do práce a babičky nebo dědečci se nemohou o vnoučata postarat. Další z účelů, pro který posílají rodiče svoje děti na tábor, je režim tábora, který dětem pomáhá k určitému osamostatnění, získávání nových dovedností a rozhledu a také rozvíjí jeho osobnost. Navíc jsou děti v kolektivu, ve kterém je na táboře snazší rozvíjet nové vzájemné vztahy a hledat kamarády.“

3.2 Náplň táborů

Z hlediska náplně tábora rozeznáváme jednak úzce specializované tábory zaměřené na konkrétní činnosti, kterým se táborníci v rámci programové náplně tábora věnují po většinu času. Do této kategorie spadají například tábory zaměřené na výuku jízdy na koni, vodácké tábory, počítačově zaměřené tábory atd.. Do druhé kategorie spadají tábory, které nemají ve své programové náplni žádnou upřednostňovanou konkrétní činnost. Náplň takovýchto táborů je obvykle velice různorodá a v tradičním pojetí tábora obvykle zahrnuje činnosti jako sportovní aktivity, hry, výuka nejrůznějších dovednostem a vědomostem obvykle v souvislosti s přírodou, plnění bobříků a jiných úkolů, táboráky, příprava pokrmů a jiné táborové práce. V neposlední řadě pak tzv. VTH neboli velká táborová hra, což je obvykle hra vyžadující náročnější přípravu ze strany vedoucích, může se jednat například o etapovou hru, při které děti rozdělené v družinkách běhají v terénu po vytyčené trase mezi jednotlivými stanovišti, kde plní nejrůznější úkoly za patřičné bodové ohodnocení.

3.3 Tématika táborů

Dalším významným prvkem vyskytujícím se na mnoha dnešních táborech je tematika, která dává celému pobytu určitý rozměr tím, že účastníky přenesse do jakéhosi pomyslného nevšedního prostředí, může se jednat například o příběh na motivy některého filmu nebo knihy. Vymyšlením vhodné tematiky můžou vedoucí docílit větší angažovanosti i silnějšího prožitku zejména u mladších táborníků, které tato hra může leckdy nadchnout natolik, že je doslova pohltní. Na druhou stranu se tato snaha o zpestření nemusí vždy setkat s kladnou odezvou u starší generace v období puberty, jelikož tito si mohou připadat příliš dospělí na to, aby se účastnili něčeho, co je podle nich příliš dětinské a hloupé. Nezřídká je pak od vedoucích zapotřebí napomenutí, aby alespoň nekazili zážitek těm mladším, kterým se to líbí.

Tématika se při táboře může nejvíce projevit v průběhu VTH, které může být navrženo, tak aby děti postavilo třeba rovnou do hlavní role v onom příběhu. V případě, že se jedná o téma na motivy některé knihy, pak je vhodné tuto knihu alespoň částečně dětem v průběhu tábora předčítat (nejlépe u táborového ohně), aby měli všichni včetně těch nejmenších nějakou představu o čem ten tábor je. V praxi to pak může vypadat tak, že to co děti uslyší večer u ohně, to na vlastní kůži zakusí hned nazítří během VTH, tento anebo podobný model je v současné době v ČR velice rozšířený. Jedním z dlouhodobě velmi oblíbených témat jsou například Rychlé Šípy od Jaroslava Foglara, v tomto případě se jedná rovněž o velmi silný morální vzor hlavních postav, který byl a stále je aktuální.

3.4 Táborová legislativa

Dětské tábory spadají v zákoně pod kategorii zvanou zotavovací akce, což je v zákoně č. 258/2000 sb. o ochraně veřejného zdraví § 8 definováno jako: *„Zotavovací akcí je organizovaný pobyt 30 a více dětí ve věku do 15 let na dobu delší než 5 dnů, jehož účelem je posílit zdraví dětí, zvýšit jejich tělesnou zdatnost, popřípadě i získat specifické znalosti nebo dovednosti..“*

V elektronické publikaci od L. Ševčíka (2010) jsou v souvislosti s táborovou legislativou České republiky uváděny následující prameny práva:

- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (ObčZ)
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (TrZ)
- zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích (PZ)
- zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (OchrPZ)
- zákon č. 289/1995 Sb., o lesích (LZ)
- zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví (OVZ)
- vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti (ZAV)
- vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby...
- zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích (PKZ)
- zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon

- zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů
- zákon č. 262/2000 Sb., zákoník práce
- zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí

Ševčík (2010) rozděluje problematiku táborové legislativy na pět částí:

- 1) Právní povaha ČTU (České táborecké unie) a provozování táborů
- 2) Povinnosti týkající se tábora jako celku
- 3) Zvláštní povinnosti vedoucích
- 4) Zvláštní povinnosti zdravotníka
- 5) Zvláštní povinnosti personálu kuchyně

3.4.1 Právní povaha provozování táborů

Z hlediska táborové legislativy je hlavní si pro začátek ujasnit, kdo je dle zákona právně způsobilý k provozování táborů. Pohled na to, kdo je k provozování táborů způsobilý se podle různých zdrojů poněkud liší. V praxi to pak ale vypadá tak, že způsobilým je k tomu každý, kdo splňuje základní předpoklady.

„Samostatným problémem je forma provozování dětských táborů. Živnostenský zákon zná pod č. 72 i obor tzv. volné živnosti nazvaný „Mimoškolní výchova a vzdělávání, pořádání kurzů, školení, včetně lektorské činnosti“. Obsahovou náplní tohoto oboru volné živnosti je pak výchovně vzdělávací činnost na dětských táborech a jiných zotavovacích akcích, zejména vedení těchto akcí, zajišťování výchovných, relaxačních a vzdělávacích programů pro účastníky těchto akcí, dohled nad dětmi a podobně. Přes formální změnu v živnostenských předpisech může tedy tuto činnost vykonávat v podstatě úplně každý člověk splňující základní předpoklady pro výkon živnosti (způsobilost k právním úkonům, věk, bezúhonnost).“ (Ševčík, 2010)

Dále Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vydalo takovéto prohlášení, které výše zmíněný postoj podporuje (MŠMT, 2005):

„Na pořádání táborů se vztahují obecně závazné právní předpisy. Zejména upozorňujeme na zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a vyhlášku Ministerstva zdravotnictví č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti. MŠMT ani jiný orgán

státní správy proto neuděluje povolení ke konání táborů, nestanovuje podmínky pro jejich konání a nevede jejich evidenci.“

3.4.2 Povinnosti týkající se tábora

K základním povinnostem v průběhu tábora patří dozor nad svěřenými dětmi. Osoba povinná vykonávat dohled odpovídá za případnou škodu, jestliže neprokáže, že tento dohled nezanedbala. Případy, kterých se tato odpovědnost týká jsou určeny zákonem č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, který v prvním odstavci § 422 zní takto:

„Nezletilý nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, odpovídá za škodu jím způsobenou, je-li schopen ovládnout své jednání a posoudit jeho následky; společně a nerozdílně s ním odpovídá, kdo je povinen vykonávat nad ním dohled. Není-li ten, kdo způsobí škodu, pro nezletilost nebo pro duševní poruchu schopen ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky, odpovídá za škodu ten, kdo je povinen vykonávat nad ním dohled.“

L. Ševčík (2010) z tohoto vyvozuje závěr, že je nutno dbát o dodržení náležitého dohledu přiměřeného okolnostem, čímž má na mysli okolnosti jako jsou věk a chování dítěte, jeho zkušenosti, vnější podmínky, znalost terénu atd. Za náležitý dohled však nepovažuje nepřetržité sledování svěřence na každém kroku. Dále uvádí, že tuto povinnost mají i ti, kterým byla nezletilá osoba dočasně svěřena – tedy i všichni vedoucí tábora.

K dalším povinným náležitostem tábora se vyjadřuje vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, která stanovuje zejména:

- místo zotavovací akce mimo území se znečištěným ovzduším nad stanovené limity nebo prostor překračující hygienický limit hluku, dále říká, že k místu musí vést přístupová cesta
- prostorové podmínky týkající se ubytování ve stanech nebo ve stavbách a jejich náležitosti, také podmínky pro osobní hygienu
- zásobování pitnou vodou
- odstraňování odpadu a nakládání s odpadními vodami
- podmínky stravování týkající se zejména prostor pro stravování a přípravu pokrmů, které musí být zastřešeny a chráněny, dále stanovuje povinnost každodenního zajištění snídaně, přesnídávky, oběda, svačiny a večeře, nápoje musí být k dispozici po celou dobu trvání akce

- režim dne- musí pevně stanovit dobu pro spánek (pro děti do 10 let minimálně 9 hodin, pro ostatní 8 hodin), osobní hygienu a stravování, osoby činné při zotavovací akci průběžně kontrolují obuv, oblečení, lůžkoviny a osobní hygienu dětí
- minimální rozsah vybavení lékárničky

3.5 Tábory pro zrakově postižené děti a mládež

Přestože existuje nepřehledné množství literatury o tyflopeditě a zvláště o pořádání táborů, literatura pojednávající konkrétně o táborech pro zrakově postižené děti v českém jazyce pravděpodobně neexistuje, pomineme-li nepříliš výmluvné informace dostupné na internetu. Je tedy nutno vzít poznatky z těchto výše zmíněných dvou disciplín a spojit je s vlastními zkušenostmi a výpověďmi lidí, kteří mají s tábory tohoto druhu nějaké zkušenosti, ať už s pozice vedoucích, nebo účastníků.

Pro počáteční vymezení této problematiky bude dobré se zamyslet nad základními rozdíly, v čem se takto specializované tábory liší od běžných táborů pro zdravé děti. V uplynulých letech jsem jakožto vedoucí absolvoval tři letní tábory a jeden tábor a jeden zimní pobyt pro zrakově postižené. Osobně mi přišlo, že mezi těmito tábory nebyl na první pohled příliš velký rozdíl. Je však nutno podotknout, že na onom táboře měla jen polovina účastníků nějaké zrakové postižení a i když se asi většina takovýchto pobytů účastní i zdravé děti, neumím si úplně představit, jak vypadá tábor určený pouze pro zrakově postižené. Samotný princip však zůstává bezesporu stejný, s tím rozdílem, že je nutno spoustu věcí přizpůsobovat danému postižení, jedná se ale jen o zvyk. Hlavními rozdíly je dle mého názoru bezesporu přizpůsobení programové náplně, tak aby bylo dosaženo možnosti maximálního zapojení handicapovaných jedinců. Dále je namístě zvýšený důraz na přípravu postižených dětí do života a dosažení maximální samostatnosti. Přehnaná starostlivost a péče rodičů o nevidomé děti je celkem obvyklým jevem, jakýkoli pobyt mimo tento vliv je pro dítě přínosný. Na webových stránkách Brněnského TyfloCentra (Pavliček, 2002) jsou takto shrnuty důvody proč vůbec tábory pro nevidomé pořádají: *„Cílem táborů je integrace dětí se zrakovým postižením do běžného života a zamezení sociální izolace v dospělosti, pomoc ještě v dětském věku odbourat strach ze sociálního kontaktu. Těžké zrakové postižení dětí staví rodiče do nelehké životní situace. Vypořádat se s touto situací je velmi obtížné:*

- *některé tyto děti neprošly Středisky rané péče a rodiče nejsou dostatečně připraveni na to, co těžká zraková vada dítěte obnáší,*
- *některé děti jsou odkázány již od první třídy základní školy na internátní způsob života, kde je osobní přístup k dítěti značně omezen,*
- *o některé děti rodiče projevují přílišnou úzkost a nevědomky nedovolují rozvoj dítěte k soběstačnosti a samostatnosti,*
- *mnohé tyto těžce zrakově postižené děti žijí v neúplných a sociálně slabých rodinách.*

Jejich adaptace na vstup do dospělosti je všemi těmito vlivy ztížena. A právě pobyt na táboře může být pro dítě jednou z možností, jak tuto situaci řešit.“

3.5.1 Příprava

Celé chystání tábora rozdělím do pěti oblastí příprav, které jsou sice víceméně seřazeny i z hlediska časové posloupnosti od těch nejzákladnějších k těm detailnějším, ale spíše se jedná pouze o orientační oblasti, kterými je nutno se zabývat průběžně v různých etapách příprav. Chystání většiny táborů se v těchto bodech přibližně shoduje, nicméně zde nejsou uvedeny všechny náležitosti, nýbrž jen ty nejzákladnější a nejdůležitější. Pro podrobnější informace o přípravě tábora doporučuji například publikaci - Rádce pořadatelům a vedoucím dětských táborů jako zotavovacích akcí pro děti (Beroušek, 2005) ze které pochází velká část níže uvedených informací.

3.5.1.1 Vytvoření týmu

Nejprve je nutné vytvořit tým, který tábor povede. Ten by měl mít hlavního vedoucího, osobu odpovědnou za hospodaření, dále dostatek vedoucích podle počtu táborníků aby byl zajištěn patřičný dozor, mít způsobilého zdravotníka zajištění odborné péče v případě potřeby je povinné. Také je nutné sehnat kuchaře a personál do kuchyně je-li to potřeba a stravování není zajištěno například prostřednictvím restaurace či podobného podniku.

3.5.1.2 Plánování

Mělo by probíhat během setkávání vedoucích v dostatečném předstihu před začátkem akce. Nejprve je třeba se usnést na typu a zaměření tábora, který chceme pořádat. Poměrově k počtu vedoucích stanovit maximální počet dětí a jejich věk a podle toho i délku tábora. Zde je dobré mít už jisté zkušenosti, aby se nestalo, že vedoucí nebudou vzhledem ke svému počtu schopni tábor uhlídat nebo aby pro ně nebyl celý průběh tábora příliš vysilující nepřijemná zkušenost. Ač se to nezdá, rozhodování o tomto poměru rovněž nezanedbatelnou měrou souvisí i s délkou tábora. Rodič, který je již vysílen výchovou svého nevladatelného či problémového potomka se bude spíše než po týdenním táboře logicky poohlížet po táboře trvajícím delší dobu, aby si od své ratolesti mohl více odpočinout. Z tohoto důvodu se mohou příliš dlouhé tábory stát mnohem komplikovanějšími a proto je lepší mít na dlouhých pobytech více vedoucích i pro případy, že by některý z nich musel za nějakých okolností tábor předčasně opustit. Pak je třeba se usnést i na datu, kdy se akce bude pořádat.

3.5.1.3 Praktická příprava

Praktická příprava tábora je pravděpodobně nejnáročnější a jedná se o předem promyšlené zajištění věcí nutných pro chod tábora. V této fázi přípravy je potřeba promyslet jak zajistit tyto věci:

- **ubytování** - dalším důležitým faktorem, který je třeba zařídit v dostatečném předstihu je umístění tábořiště, toto většina pořadatelů preferuje mít vyřešeno co nejdříve. Jedná-li se o neznámé místo, je nezbytné jej předem nejlépe osobně zkontrolovat zda vyhovuje všem předpokladům. Místo bychom měli vybírat s ohledem na to, že se v něm a v jeho okolí budou pohybovat děti se zrakovým handicapem, tak aby bylo dosaženo bezpečnosti a snadné orientace. Způsob ubytování záleží zcela na vedoucích, lze využít klasických stanů s podlážkami nebo týpí, aby byla akce hodna označení tábor v pravém slova smyslu, lze však využít i ubytování v oddělených chatkách, v penzionu nebo hotelu.
- **doprava** - zvolený způsob přepravy závisí na okolnostech jako jsou počet dětí, umístění tábořiště a finanční možnosti. Běžným způsobem je přeprava prostřednictvím hromadné dopravy, kde je ovšem nutno zajistit nad dětmi odpovídající dozor a

doprovod pro nevidomé, zavazadla a výbavu pro tábor pak obvykle převáží část vedoucích v autech.

- **strava** – v případě, že se jedná o klasické přírodní tábořiště, stravování se obvykle neobejde bez polní kuchyně, kuchyňského personálu a s tím spojeného rozsáhlého nákupu potravin. Veškeré náležitosti spojené s místem konzumace jídel a jejich přípravy musejí být v souladu s vyhláškou Ministerstva zdravotnictví č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a také s vyhláškou ministerstva zdravotnictví č. 106/2001 Sb. - viz. kapitola 3.1 Legislativa
- **hygienické podmínky** – musí být v souladu s vyhláškou ministerstva zdravotnictví č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti. V této vyhlášce je mimo jiné stanoveno: „*Záchody se zřizují v počtu 1 záchod na 15 dětí. Záchody užívají děti odděleně podle pohlaví a musí být zajištěna intimita. V blízkosti záchodů musí být možnost mytí rukou v tekoucí vodě.*“ V této vyhlášce je i uveden minimální rozsah vybavení lékárničky pro zotavovací akce pro děti a pro školy v přírodě.

Na základě výše zmíněných položek se pak dá stanovit hrubý rozpočet do kterého by se ale měli započítat i případné honoráře pro vedoucí (jsou-li nějaké), pak také druhotné věci jako ceny za materiály a potřeby využitě během různých programů a her a také třeba ceny za různé nadstandardní služby a aktivity jako například návštěva koupaliště nebo lanového centra atd.. Ze stanoveného rozpočtu se dále odvíjí cena za přihlášku, samozřejmě je tu ale i možnost pokusit se sehnat sponzory, díky kterým by pro rodiče mohla být cena za přihlášku příznivější.

Jakmile mají pořadatelé stanovenou cenu, tak už nic nebrání tomu začít s neméně důležitou fází, a sice oslovovat děti a rodiče, aby se na tábor přihlásili, s čímž souvisí poskytování informací o táboře, rozdávání přihlášek nebo dnes už asi častější umístění přihlášky na web ke stažení.

Jednou z patrně méně atraktivních fází je vyřizování nezbytných administrativních záležitostí spojených pořádáním tábora. Jedná se o:

- **přihlášky**- měla by obsahovat osobní údaje dítěte i zákonného zástupce a podepsaný souhlas rodičů, dále by děti měly mít před začátkem tábora vyřízené potvrzení o zdravotní způsobilosti od lékaře a při nástupu na tábor i nástupní list obsahující i kopii průkazu pojištěnce. Přihláška by měla obsahovat i dostatečně podrobné informace o

zdravotních potíží dítěte, jsou-li nějaké, dále informace o dávkách léků, které dítě bere.

- **dokumentace:**

- a) seznam účastníků-**

- „Seznam účastníků tábora, minimálně s jejich daty narození a místem trvalého bydliště, část seznamů i s rodnými čísly, s nimiž se však zachází podle zákona na ochranu osobních údajů (101/2000 Sb.). Může být předmětem kontroly inspekcí Úřadu pro ochranu osobních údajů.“* (Beroušek, 2005, s. 45)

- b) doklady:**

- „doklad o schválení tábora provozovatelem s uvedením termínu, místa konání a jmenovitým obsazením funkcí“* (Beroušek, 2005, s. 45)

- „doklad o povolení tábora majitelem pozemku/objektu – (smlouva o pronájmu apod.)“* (Tamtéž, s. 45)

- **smlouva pro osoby pracovně činné:** je potřeba uzavřít dohodu o provedení práce nebo dohodu o pracovní činnosti se všemi osobami, které budou na táboře pracovat za mzdu. Pak je také třeba uzavřít *„protokol s pracovníky tábora, podepsaný nejpozději 1. den tábora, o poučení o bezpečnosti práce, ochraně zdraví při práci a závazném hygienickém režimu na táboře při práci s dětmi.“* (Beroušek, 2005, s. 45)

- **oznámení tábora příslušným úřadům:**

- a) obci-**

- „Provozovatel o svém záměru pořádat akci včas a prokazatelným způsobem informuje obec (v souladu se zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích- obecní zřízení- v platném znění), v jejíž správní a samosprávné územní působnosti se nachází lokalita (pozemek), na němž se tábor má uskutečnit , respektive kde se již běh právě zahajuje, a to bez ohledu nato, zda jde o pozemek obecní (zde je pochopitelně nutno získat od dané obce jakožto vlastníka navíc její souhlas právě jako vlastníka) či o pozemek ve vlastnictví určité fyzické či právnické osoby, případně pozemek ve využívání či správě pachtýřem či správcem pozemku (a to i když s ní máme uzavřenou třeba i víceletou smlouvu o sezónním užívání či pronájmu).“*

- (Beroušek, 2005, s. 9)

b) okresnímu hygienikovi-

„Především je pořádající osoba povinna jeden měsíc před zahájením zotavovací akce ohlásit hygienikovi termín, místo konání akce, počet dětí a způsob zabezpečení pitnou vodou a způsob zajištění stravování.“ (Ševčík, 2010)

c) ostatním orgánům-

*„Provozovatel také informuje vlastníka , resp. správce okolních lesů, místně příslušného hajného, správce vod, pokud je chce k rekreaci dětí využívat.“
(Beroušek, 2005, s. 9)*

3.5.1.4 Složení tábora

Před začátkem tábora je vhodné rozdělit vedoucí i účastníky do kategorií určujících jistou hierarchii, aby se tak zjednodušilo řízení celé skupiny během různých aktivit. Způsobů rozdělení je mnoho a vždy je třeba přihlížet na individuální potřeby a zvláštnosti daného tábora. Následující výčet funkcí je poměrně častým modelem rozdělení na mnoha táborech:

- **hlavní vedoucí** - měl by to být člověk s přirozenou autoritou, mající hlavní slovo při jakémkoli rozhodování, kterého se účastní, měl by však respektovat vůli ostatních vedoucích.
- **družinové vedoucí** – jindy se jim též říká oddílový vedoucí, každý z nich má na starosti jednu přidělenou družinku, na kterou v průběhu tábora dohlíží. Snaží se hlavně spolupracovat s instruktorem, kterému předává důležité informace a pokyny týkající se jeho družinky. Do her se většinou sám nezapojuje ale pouze poskytuje rady a povzbuzuje své svěřence. Je v pořádku, když dva vedoucí mají na starost stejnou skupinu, ale nechat jednoho vedoucího vést dvě družinky bych nedoporučoval. Družinové vedoucí se nejvíce podílejí na přípravě her, táborníček a ostatních programů. Často to vypadá tak, že každý den si vezme přípravu na starost jeden z nich a ostatní mu pomáhají podle toho, co potřebuje.

- **ostatní vedoucí** - jedná se o vedoucí, kteří sice nemají přidělenou družinku, protože na táboře zastávají jinou důležitou funkci (třeba zdravotník nebo kuchař), mají však stejnou autoritu a mohou pomáhat s nejrůznějšími věcmi podle toho jak jim zbude čas.
- **instruktoři** – jsou to nejstarší táborníci, stojící v čele každé družinky. Tato funkce je z mnoha důvodů velmi důležitá někdy skoro nezbytná. Jednak usnadňuje práci družinovému vedoucímu, který místo toho aby se dohadoval při vysvětlování s celou družinkou, může zaúkolovat pouze instruktora, který se pak se svou družinkou domluví sám. Další výhodou tohoto systému je, že instruktoři bývají mnohdy ve věku puberty, kdy si někteří z nich můžou připadat příliš staří na to aby se ještě účastnili nějakých her pro děti, tím že však dostanou takovouto funkci, nabudou dojmu určitého smyslu v jejich účasti, pocit užitečnosti a dospělosti, protože už nejsou ve stejné kategorii jako mladší děti. Je však potřeba dát dětem jasně najevo, že svého instruktora musí poslouchat a zároveň dohlížet na instruktora a stimulovat jej, aby svou funkci vykonával správným způsobem. V každé družince by měl být pouze jeden instruktor s jasně stanovenými pravomocemi.
- **táborníci** - sem by měly spadat všichni ostatní, jelikož další dělení již patrně není vhodné ani praktické. Proto by se mělo ke všem táborníkům přistupovat rovnoprávně, aby ani ti nejmladší nemalomyslněly. Táborníci jsou rovnoměrně rozděleni do svých družinek neboli oddílů.

Co se týče rozdělování dětí do družinek, určitě je vhodné se snažit vytvořit vyvážené a konkurenceschopné skupiny dětí se zřetelem na věk, pohlaví, schopnosti a míru zrakového postižení, tak aby byl ideálně v každé družince alespoň jeden nevidomý.

„Před počátkem tábora je dobré promyslet si, v jak rozdělených týmech budou děti soutěžit a pracovat po celou dobu jeho konání. Nesmí se stát, aby proti sobě stály nevyrovnané týmy. Děti jsou pak zklamané a nazlobené. Byla jsem na táboře, kde byly týmy/ oddíly rozdělené podle věku a pohlaví. Když pak ale měly spolu nějakým způsobem soutěžit, byl to vcelku problém. Dalším úskalím tohoto rozdělení je také počet jedinců v oddílu. S největší pravděpodobností totiž nepojede na tábor 10 chlapců starších, 10 mladších a stejně tak s dívkami. V tomto rozdělení nespátřuji žádné pozitivum. Rozhodně je pro mě lepší varianta smíšených družstev, kdy se děti učí spolupracovat s opačným pohlavím, s mladšími i staršími

děťmi, mají mezi sebou rozdělené role, vzniká tak podle mého názoru méně hádek než v homogenní skupině.“ (Filoušková, 2010, s. 38)

V případě táborů pro zrakově postižené bude počet zrakově postižených a míra jejich postižení hrát důležitou roli při rozdělování do družinek, je však důležité snažit se táborový program koncipovat tak, aby přítomnost nevidomého dítěte byla i samotnou družinkou vnímána spíše jako výhoda.

3.5.1.5 Program tábora a ostatní věci

Tato fáze přípravy zahrnuje všechny ostatní praktické věci, které se přímo týkají výchovné a vzdělávací činnosti s dětmi:

- **tematika** - má-li být tábor tématický, je určitě vhodné vymyslet téma hned na počátku a teprve pak se pustit do vytváření ostatní programové náplně, aby do sebe vše zapadalo.
- **vytvoření denního režimu** - denní režim je naprosto nezbytnou součástí tábora hned z několika důvodů, jednak je to základ pro udržení disciplíny, pak také nástroj pro celkovou koordinaci veškerého programu. Bez něj by se jen s velkými obtížemi dalo řídit jakoukoli společnou činnost, už jen svolání třiceti lidí, kteří jsou každý na jiném místě je mnohdy skoro nemožné. Proto je potřeba mít řád, jehož dodržování je třeba neustále vynucovat u všech včetně vedoucích, kteří v tomto musí jít v rámci možností příkladem. Denní režim obvykle obsahuje: budíček, rozvíčku, snídani, nějaký ranní program, oběd, polední klid, odpolední hry, svačinu, večeři, večerní program, večerku atd.
- **hry a programová náplň na celý týden** – zde se jedná o věci, které činí tábor pro děti zábavným a neobvyklým zážitkem ať už se jedná o tábor s jakýmkoli zaměřením. Na této přípravě by se měli ideálně podílet všichni vedoucí, kteří pak budou s dětmi během programu pracovat nebo by alespoň měli být s celým programem dobře obeznámeni. Více k tomuto tématu bude v další podkapitole.

- **shánění potřebných materiálů a pomůcek** - zde jsou zahrnuje věci jako výtvarné potřeby a potřeby pro hry, odměny a všechen materiál související s programem tábora, který je třeba dopředu obstarat. Seznam věcí se odvozuje hlavně z předchozí fáze přípravy her a programů. Také se může značně projevit na táborovém rozpočtu, tudíž je o něm lépe mít alespoň hrubou představu s dostatečným předstihem.

3.5.2 Programová náplň

V této podkapitole se pokusím nastínit základní pravidla, kterým by programová náplň tábora pro zrakově postižené děti měla podléhat a také uvedu pár příkladů programové náplně.

Během těchto speciálních táborů, je sice pochopitelné, že program je potřeba mnohdy upravit, tak aby se zejména nevidomé děti mohly plně zapojit, avšak při troše snahy a fantazie se dá program vymyslet tak, aby byl zajímavý a přínosný pro všechny děti bez ohledu na to jestli mají nebo nemají zrakové postižení.

Tématika - význam tematiky tu již byl zmíněn dříve, nicméně bych rád zmínil, že u táborů pro zrakově postižené je tematika patrně o dost důležitější a bylo by škoda jí nevyužít. Je-li dobře zpracována může hlavně nevidomé děti svým příběhem nadchnout, podpořit jejich představivost a zanechat pěkný zážitek. Mimo klasické čtení z knížky lze využít audio techniku třeba formou mluvených filmů, tak aby byly táborníci uvedeni do příběhu, který pak budou prožívat během nejrůznějších aktivit v průběhu tábora. Tematika se v nejlepším případě má odrážet ve více oblastech programové náplně, aby se ideálně děti cítily jako v jiném světě nebo v jiné době.

Vytváření identity oddílů - jsou-li děti rozděleny po oddílech, pak je běžnou praxí nechat jednotlivé oddíly aby si sami vytvořili svou identitu, která by nejlépe měla nějak souviset s tématem tábora. Oddílový vedoucí jim přitom může pomáhat, ale hlavní práci by měl přenechat dětské fantazii, kterou se snaží pouze usměrňovat a povzbuzovat všechny členy v jejich tvořivosti. Správný oddíl má obvykle svůj název, například je-li tématem tábora Středověk, tak se mohou jmenovat třeba Černí rytíři atd.. Dále si můžou vytvořit vlajku nebo v případě tábora pro zrakově postižené lze vlajku nahradit například nějakým totemem či něčím jiným na co se dá sáhnout. Existuje celá řada různých symbolů, kterými se může družinka vyznačovat hlavně v průběhu nástupů, kde mohou předvést svůj pokřik, hymnu nebo

si obléct zvláštní oděv či si na sebe vzít nějakou ozdobu třeba náhrdelník apod.. Identita oddílů může vyvolat pocit sounáležitosti a motivovat ke spolupráci s ostatními členy.

Hry - veškerou herní činnost během tábora lze koncipovat tak, aby odpovídala tématu a podpořila tak celkový prožitek jeho děje. Hlavní herní čas, vyhrazen pro VTH, by měl probíhat nejlépe po poledním odpočinku, kdy mají děti nejvíc energie, menší hry se dají uskutečnit i dopoledne nebo večer třeba u táboráku, alespoň jednou pak také během noci.

Následující výčet jsou doporučení, kterých se dá během her využít:

- nechávají-li vedoucí ve hře ukryté nějaké psané zprávy či indicie, často se na táborech využívá nejrůznějších šifer a skládaček, se kterými se musejí družinky nějak poprat. V případě tábora pro zrakově postižené se tedy přímo nabízí využití Braillova písma, což je již praxí osvědčená metoda jak zapojit do i nevidomé.
- takřka na všech táborech se běžně při hrách zavazují dětem oči, aby vykonávali nejrůznější činnosti poslepu nebo se přemístili po nějak vyznačené trase. V našem případě je to rovněž prvek, kterým lze trochu smazat rozdíly, nemělo by se to však samozřejmě přehánět. Pro zdravé děti může být zajímavým zpestřením například chůze se slepeckou holí.
- při nočních hrách v lese není potřeba dávat vidomým dětem baterky nebo jiné světlo, je však třeba dávat při vytváření trasy, kde se budou pohybovat, pozor aby byl terén schůdný a bez ostrých smrkových větviček, na které by se někdo mohl napíchnout. Zdravé oči si obvykle i na silnou tmou po chvíli přivyknou, nicméně trasu lze vyznačit i vodíci provázky nebo zdroji zvuku. Například vedoucí s mobilem přehrávajícím dokola nějakou nahrávku může být na trase výborným orientačním bodem. Noční hry jsou obvykle pojaty jako takzvané stezky odvahy, na které se odváží táborníci vydávající sami, mělo by se však jednat o jejich dobrovolné rozhodnutí.
- hry, kterých se děti účastní po družinkách by měli být ohodnoceny, aby bylo jasné, kdo vyhrál. Tradiční model hodnocení vypadá tak, že po každém VTH jsou na večerním nástupu oznámeny výsledky ve formě pořadí od nejlepší družinky až po tu poslední. Podle míry úspěšnosti jsou pak všem družinkám včetně té poslední

rozdělovány body nebo jiné odměny, které se na konci tábora sečtou a na jejich základě se pak vyhodnotí celkové pořadí. Bodovat se dá nejrůznějšími způsoby, třeba fiktivními penězi, za které se na konci tábora budou dát nakoupit nějaké ceny nebo pomocí políček o která se smí družinka posunout po namalované mapě, záleží zde na fantazii vedoucích. Hodnocení by však mělo být, co nejvíce spravedlivé.

Tábournička - tento pojem znamená nejrůznější činnosti, které táboroví vedoucí vyučují ve vyhrazeném čase. Většinou na táborech nechybí výuka činnosti jako například vázání uzlů, rozdělávání ohně, lukostřelba, poznávání bylin a stromů a další oblíbené činnosti. Na táboře s nevidomými lze velmi dobře uplatnit výuku čtení Braillova písma a psaní na Pichtově psacím stroji, což obvykle baví i zdravé děti, dále seznamování s různými kompenzačními pomůckami, výuku chůze poslepu se slepeckou holí a využívání různých orientačních technik např. echolokace, potom i další činnosti, které lze vykonávat pomocí zraku a sluchu jako třeba skládačky z papíru tzv. origami, hlavolamy, tanec, užívání PC, základy první pomoci atd..

Plnění bobříků - tradice plnění bobříků se na českých táborech jakožto prostředek výchovy uplatňuje již mnoho let. Jedná se o nejrůznější dovednostní a znalostní úkoly, za jejichž splnění se udělují knoflíky, stužky či jiná vyznamenání. Jejich pomocí lze děti motivovat k tomu, aby se snažily rozvíjet v oblastech jako jsou fyzická zdatnost, šikovnost, znalost přírody, sebeovládání, čest a pomoc bližním. S plněním bobříků u nás přišel spisovatel Jaroslav Foglar, který v knize Hoši od bobří řeky stanovil třináct bobříků (Foglar, 2007):

1. **mrštnosti** – prověřuje fyzické schopnosti běhat a skákat
2. **míření** – jedná se o schopnost zasáhnout terč kamenem nebo nějakou střelnou zbraní, nevidomé lze na terč navádět pomocí zvuku
3. **záchrany** – jeho splnění vyžaduje znalost první pomoci
4. **plavce** – prověřuje schopnost uplavat stanovenou vzdálenost
5. **dobrých činů** – jinak též ochoty, ten kdo jej chce splnit musí ochotně pomoci se vším oč jej kterýkoli vedoucí během dne požádá
6. **odvahy** – k jeho splnění je třeba se podrobit zkoušce odvahy, kterou vymyslí vedoucí
7. **květin** – schopnost určit alespoň 50 druhů stromů a květin, pro mladší děti a nevidomé lze počet snížit, mohou se pokusit rozeznat hmatem tvar listů nebo rozpoznat druh podle jeho vůně

8. **velkého mlčení** – vyžaduje hodně sebeovládání a málokomu se jej podaří ulovit napoprvé, splní jej ten kdo od ranního až do večerního nástupu vůbec nepromluví ani nevydá žádný zvuk
9. **osamělosti** – pro jeho splnění je třeba zůstat 10 hodin o samotě
10. **zručnosti** – lovec při něm prokáže svou šikovnost například tak, že něco vyrobí
11. **síly** – prověří fyzickou sílu, kluci musejí udělat 5 shybů, holky 3 shyby, menším dětem lze limit snížit
12. **hladu** – ten, kdo jej chce získat nesmí od snídaně do večere pozřít jediné sousto, původně byl vyžadován celodenní hlad, ale to může být při velkém výdeji energie během her nevhodné
13. **ušlechtilosti** – lovec tohoto bobříka nesmí celý den říci jediné sprosté slovo, musí se chovat čestně a pomáhat slabším, pro udržení si tohoto bobříka se tak musí chovat i po zbytek tábory, jinak mu bude odebrán

Výše zmíněná pravidla pro splnění bobříků jsou od jejich originální podoby upravená tak, aby vyhovovala pro účely dnešního tábora. Bobříky by se měly dát ulovit během jednoho dne a na jejich splnění by měli posuzovat vedoucí. Velká část dovedností nutných ke splnění některých bobříků může být vyučována během táborníček. Bobříky lze upravovat vzhledem k věku a schopnostem těch kdo je budou plnit, také často není od věci vymyslet pro účel daného tábora vlastní bobříky.

Táborové práce - protože správná výchova by neměla spočívat jen v tom, připravit dětem zábavný program a vyžadovat po nich pouze účast, je důležité je naučit i správnému přístupu k práci. Vedoucím to také ušetří spoustu energie, využijí-li práce schopné děti v přiměřené míře k podílení se na potřebných činnostech nutných pro chod tábora. Ideální je na to vyhradit během dne jednu hodinu, kdy táborníci mohou třeba pomáhat v kuchyni loupat brambory, nosit a řezat dříví do kuchyně nebo na táborák, uklízet tábor a různé další nepříliš náročné činnosti. Je však nezbytné nad nimi vykonávat neustálý dozor, hlavně v kuchyni a při manipulaci s jakýmkoli nástroji jako je sekera nebo pila, aby nedošlo k úrazu. Také je třeba rozlišovat věk každého dítěte a jeho fyzické a manipulační schopnosti, nenechat je tahat těžké věci, byť by to třeba samy chtěli z vlastní ctižádosti.

Nástupy - jsou pro vedoucí užitečným nástrojem řádu, disciplíny, kontroly a řízení tábora, který spočívá v tom, že po hlasitém oznámení nástupu se všichni včetně vedoucích sejdou a

seřadí na smluveném místě. Vedoucí využívají nástupů hlavně k předávání důležitých informací týkajících se například chodu tábora, pravidel k VTH nebo k shrnutí dosavadního dne, udělování pochval a vyznamenání, upozorňování na důležité věci či rizika. Během nástupu lze družinkám nechat prostor pro předvedení jejich pokřiků nebo zpívání hymny, při ranním nástupu třeba mohou děti oznámit, který z bobříků se pokusí daný den ulovit atd.. U skautských typů táborů je nástup obvykle jakousi společenskou událostí vyžadující patřičný oděv a celkovou úpravu zevnějšku. Za pozdní příchod na nástup lze udělit trest ve formě kliků nebo dřepů.

Táboráky - vedle nástupů a doby trávené při konzumaci potravy jsou chvíle při táborovém ohni další příležitostí ke společnému setkání. Avšak na některých dnešních táborech na ně není kladen takový důraz, zejména tehdy jedná-li se o pobyty v budovách, hotelech nebo podobných zařízeních. Táborák je dobrou příležitostí pro zpívání písniček, povídání si o nejrůznějších tématech, slovní a jiné hry, čtení příběhů, opékání buřtů a další činnosti, díky kterým je obvykle jednou z nejoblíbenějších událostí majících značný vliv na celkový zážitek dítěte. Také zde nebo při nástupu lze vyhlášovat ztráty a nálezy, aby se děti naučily dávat na své věci pozor je nutné si je získat zpět splněním úkolu, který vedoucí vymyslí, což je v praxi obvyklý přístup. Ve skautské tradici je táborový oheň pojímán spíše slavnostně, někdy bývá ohraničen hned dvěma kamennými kruhy, z nichž ten vnitřní slouží k vymezení prostoru pro samotný oheň a vnější, méně výrazný kruh ohraničuje prostor do kterého smí vstoupit pouze vedoucí nebo pověřená osoba, která o oheň pečuje.

Výlety a ostatní mimotáborové akce - při volbě akcí dějících se mimo okolí tábora je nutno brát ohled na jejich záživnost i pro nevidomé děti. Dobrou volbou může být například návštěva koupaliště, lanové centrum, jízda na koních nebo jen prostý výlet. Při přesunech celé skupiny by každé nevidomé dítě mělo ideálně mít svého průvodce. Vepředu i vzadu musí být vedoucí, kteří drží skupinu pohromadě a nikoho nepustí před sebe nebo za sebe. Je-li skupina příliš roztahaná lze využívat vysílaček pro lepší koordinaci vedoucích.

Pomůcky – při programech pro zrakově postižené děti se k využití nabízí celá řada pomůcek, mezi něž patří kupříkladu reliéfní obrázky, stolní hry a hlavolamy pro nevidomé, audio technika, mluvený film (film s přidaným komentářem děje), vodící pes, sportovní pomůcky jako míč s rolničkou, tandemová kola (kola pro dva) a podobně.

3.5.3 Zásady přístupu k nevidomým během tábora a programu

Před táborem je důležité se ujistit, jestli zejména všichni vedoucí jsou alespoň v základech uvědomělý s tím jak by se mělo s nevidomými zacházet. Následující pravidla jsou pouze ty nejzákladnější.

Často uváděným základním pravidlem je potlačení jakýchkoli projevů lítosti vůči postiženým, kvůli tomu, že mají handicap. Je logické, že takový přístup nikomu nemůže při výchově pomoci, nýbrž jen uškodit.

„Velmi nevhodné jsou otevřené i nepřímé projevy soucitu vůči nevidomému dítěti. Tento nesprávný postoj by ale dal vyjádřit slovy: "Nechtě ho na pokoji, vždyť nevidí". Záludným nebezpečím takového přístupu k nevidomému dítěti je to, že si osvojí zvyk, litovat samo sebe, a tato sebelítost ho bude přepadat, oslabovat příliš často, když bude mít později, v dospělosti něco obtížného vykonat nebo se setká s neúspěchem.“ (Čálek, 1985, s. 13)

Je tedy nutné se snažit v dítěti budovat zdravou sebedůvěru a smíření se svým handicapem. Tento přístup je třeba mít na zřetel při vytváření programu, tak aby nedocházelo ke zbytečnému zvyhodňování nevidomých, které by se pak projevilo i na jejich vztahu se zdravými dětmi. I náročné pohybové hry a hry v méně schůdném terénu se dají zvládnout, budou-li si členové družinky vzájemně ohleduplně pomáhat.

Následující citace je sice zaměřena na rodinnou výchovu, ale se stejným postojem bychom se měli setkat i na táboře: *„Je ovšem bezpodmínečně nutné, aby se nevidomému dítěti v rámci rodinného dění ukládaly takové úkoly, na které již stačí, pro které bylo již připraveno a tak dále. Dospělí to musejí dělat taktně, aby nevidomé dítě nedostalo pocit, že se mu přiděluje vždy jen něco méně náročného. Zhodnocení jeho přínosu by mělo být strážlivé a nenásilné, tak, aby se v postiženém dítěti probouzel pocit vlastní hodnoty a sounáležitosti s ostatními členy rodiny.“ (Čálek, 1985, s. 13)*

Pro dosažení co možná nejlepšího porozumění této problematiky je neocenitelné mít mezi táborovými vedoucími alespoň jednoho nevidomého člověka, který má určitě nejlepší představu toho, jak by to mělo vypadat. Mimo to působí na nevidomé děti jako silný vzor,

který je může do života naučit spoustu praktických dovedností a inspirovat je k samostatnosti a sebevědomí.

Setkání s nevidomým člověkem

Potkáme-li nevidomého, je slušnost dát o sobě vědět tak, že pozdravíme, aby si nás nevidomý všiml. Pokud nejsme opravdu dobří známí, pak je lepší se rovnou i raději představit, aby se náhodou nestalo, že nevidomý nebude vědět s kým mluví. Jsme-li na táboře, kde se s nevidomým člověkem neustále potkáváme několikrát denně, stačí jen nějak promluvit vždy, když se znovu ocitneme v jeho blízkosti, aby o nás věděl. Stejně tak důležité je oznámení našeho odchodu, aby se nestalo, že nevidomý bude mluvit k někomu, kdo už s ním není.

„Při setkání s nevidomým jednejte přirozeně a prakticky. Pozdrav nebo oslovení můžete v rušném prostředí doprovodit lehkým dotykem na předloktí nevidomého, aby bylo jasné, že mluvíte právě k němu. Pomoc nabídněte, ale nevnucujte. Zeptejte se, jestli pomoc potřebuje a jakou. Pomozte tehdy, když nevidomý o pomoc stojí, a to způsobem, na kterém se k vzájemné spokojenosti dohodnete.“ Michálek (2011)

Dalším základním pravidlem je nevyhýbat se žádným slovům souvisejícím se zrakem např.: „viděl jsi“, „podívej se“ atd., nevidomí se na svět svým způsobem dívají jen trochu jinak. Stejně tak důležité je oznámení našeho odchodu, aby se nestalo, že nevidomý bude mluvit k někomu, kdo už s ním není.

Průvodcovství a vodění nevidomých

Je-li třeba nevidomého někudy provést, obvykle se postupuje tak, že průvodce nabídne nevidomému svou paži, kterou má mírně ohnutou v lokti. Nevidomí se pak přidržuje nad v oblasti těsně nad loktem, tedy spodnější části tricepsu.

„Průvodce nevidomého netlačí před sebou, ale ani jej nevtlačí. Kráčí přibližně o půl kroku před ním, uvolněně a klidně, po rovném terénu, v přírodě, stejně tak i na schodech. Průvodce jde vždy po té straně nevidomého, která je méně schůdná, kde může hrozit nějaké nebezpečí - výkopy na chodníku, silniční provoz apod.“ Cerha (2004)

Během vedení se snažíme být obezřetní a předem upozorňujeme nevidomého na všechny neschůdnosti, kterými prochází například první a poslední schod, patník a podobně, nevidomý si přitom terén leckdy prohmatává slepeckou holí. Zkušený průvodce rovněž nezapomíná s nevidomým komunikovat a popisuje okolní prostředí a děj.

Ostatní pravidla

Při popisování okolního prostředí logicky nepomůžou žádná gesta ani ukazování, pro v tomto ohledu ještě nezkušené lidi to často bývá velký nezvyk.

Další důležitou zásadou je nepřemisťovat nevidomému předměty na jiná místa, v případě táborových předmětů, které využívají všichni, je určitě lepší, mají-li své vyhrazené místo, o kterém ví i nevidomý.

V okolním prostředí, kde se nevidomí mohou pohybovat je třeba odstranit všechny nebezpečné překážky nebo na ně alespoň upozornit. Hodně rizikové jsou překážky nacházející se nad zemí ve výši hlavy, takové překážky nelze se slepeckou holí postřehnout. Díry nebo srázy lze například ohraničit napnutým provazem.

Dále platí, že to, co se může nevidomé dítě naučit vykonávat samo, je lepší vysvětlit a naučit místo toho, abychom to za něj udělali.

Naučit se správnému jednání s nevidomými vyžaduje většinou s nimi trávit hodně času, každý z počátku dělá chyby z nepozornosti nebo neznalosti.

II PRAKTICKÁ ČÁST – Tábor Cestovatelia v čase v Nemecké

4 Plánování a přípravy tábora

4.1 Úvodní informace

Čtrnáctidenní dětský tábor, který proběhl v rozmezí 21. července. – 4. srpna. 2012 v Nemecké na Slovensku, byl organizován pod záštitou Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska a ve spolupráci s českým občanským sdružením Kyklop CZ, jehož členové mají již dlouholeté zkušenosti s pořádáním dětských táborů a jiných akcí pro nevidomé a slabozraké zejména v České Republice. K podílení se na přípravě a průběhu tohoto tábora jsem byl přizván právě lidmi ze sdružení Kyklop, které už znám několik let. Již před táborem jsem se rozhodl, že zkušenosti z jeho průběhu se pokusím využít i ve své bakalářské práci.

Myšlenka uspořádat tábor tohoto typu i na Slovensku byla mezi členy o.s. Kyklop aktuální již několik let, avšak až doposud byl problém v nedostatku zájemců. Jelikož jsem však k táboru byl přizván až ve stádiu příprav, nemám o počátečním plánování příliš podrobné informace.

4.2 Příprava tábora

Náš tým, který se na přípravě tábora v Nemecké podílel, se skládal ze dvou hlavních vedoucích, osmi družinkových vedoucích a jedné doktorky, tedy celkem 11 členů (z toho 3 nevidomí), mezi kterými jsem byl jakožto jediný Čech i já. Je však nutno podotknout, že drtivá většina programu je dílem hlavního vedoucího Daniela Soboty, který vymyslel téma a příběh tábora i všechna VTH. Sice není obvyklé aby veškerý program vymýšlel jeden člověk, ale v tomto případě to přineslo převážně dobré výsledky. Daniel jakožto nevidomý člověk, který se v dětství sám účastnil mnoha táborů má nejlepší představu o tom jak by takto specializovaný tábor měl vypadat. Ostatní vedoucí se podíleli na přípravě materiálů, výběru tábořiště, přípravě táborníček, přípravě výletů a také na administrativních záležitostech.

4.2.1 Výběr tábořiště a seznamovací víkendovka

Výběru místa pro tábor se zhostil druhý hlavní vedoucí tábora Roman Tučný, který nakonec ze tří osobně navštívených míst vybral Penzion Hradisko nedaleko obce Nemecká v Nízkých Tatrách. Lokalita se nachází v kopcovité zalesněné krajině s loukami a pastvinami. Samotný penzion má tři poschodí, velkou jídelnu se zajištěnou stravou, rozsáhlé parkoviště, tenisový kurt, altánek s ohništěm a poměrně velkou travnatou plochu vhodnou pro nejrůznější hry.

Na místo se pak osobně přijeli podívat všichni členové týmu během víkendovky od 8. do 10. června, tato akce rovněž posloužila k vzájemnému seznámení, jelikož mnozí vedoucí se do té doby ještě neznali. Během těch dnů jsme také prošli a upravovali program i hry, které Daniel vymyslel, prozkoumali jsme širší okolí a naplánovali trasy pro některé VTH.

4.2.2 Tématika tábora

Téma nebylo tentokrát zpracováním žádné knížky nebo filmu, nýbrž se jednalo o příběh vymyšlený pouze pro účely tohoto tábora. Hlavní myšlenkou tedy bylo cestování v čase za účelem záchrany planety Země, z toho také vyplývá název tábora- Cestovatelia v čase. Problémem, který musely děti řešit bylo, to že v roce 2899 se vlivem válek a bezohlednosti člověka k přírodě zastavila rotace Země, což mělo zničující následky. Jistý Generál Omega poslal z této doby zprávu do přítomnosti, ve které popisuje situaci a prosí o pomoc právě účastníky tábora, které si za účelem obnovy zemské rotace vyvolil. K tomu, aby se jim to povedlo, je třeba cestovat do různých historických období naší planety a hledat informace a prostředky, které jim v tom pomůžou.

5 Průběh

5.1 Příjezd a zahájení

Pro mě osobně začal přesun na tábor již o den dříve, tedy v pátek 20. července, kdy jsme se spolu s Danielem vydali vlakem z Olomouce do Bratislavy, což byla pro mě rovněž možnost si procvičit schopnosti průvodce, jelikož Daniel je nevidomý. Po příjezdu do Bratislavy jsme se setkali s dalšími členy týmu- s Romanem a Lubošem, u kterého jsme přečkali noc. Hned nazítří, tedy v sobotu 21. července jsme se ráno odebrali k sídlu Únie nevidiacich a

slabozrakých Slovenska, kde jsme se setkali s ostatními vedoucími, naložili zavazadla, potřebné věci a materiály do auta a pak se tramvají přesunuli na Bratislavské hlavní nádraží, kde jsme se již měli setkat s táborníky. Na tábor s námi jelo celkem 26 dětí ve věku 6 až 16 let z nichž asi sedm mělo pouze drobnější zrakové vady, tři střední až těžké a pouze dvě nevidomá děvčata bez světlocitu.

Po seznámení jsme se v devíti vedoucích společně s dětmi odebrali do vlaku směřujícího do Bánské Bystrice, po cestě jsme hráli nejrůznější slovní hry a seznamovali se. Jelikož jsem byl v tomto kolektivu jediný, kdo nemluvil slovensky, chvíli trvalo, než si všichni zvykli, že jsem od jinud. V Bánské Bystrici nás již čekal objednaný autobus, který všechny odvezl až na parkoviště před penzionem, kde jsme měli společně prožít následující dva týdny.

Zbytek prvního dne sloužil k rozkoukání se a ubytování na pokojích. Děti byly rozděleny na pokoje dle věku a pohlaví, zatímco vedoucí měli čtyři pokoje jen pro sebe. Po večeři ještě následoval úvod do příběhu, který obstaral Daniel formou nahrávky, kterou dětem pustil. Zatímco pro lepší atmosféru byla zhasnuta světla, z reproduktoru se začal ozývat hlasitý šum jako z vysílačky, po chvíli následovalo:

„Kontakt navázaný. Dobrý večer přátelé, pozorně mě poslouchejte prosím. Jmenuji se Adam Omega a jsem nejvyšším generálem světové virtuální armády, ozývám se vám z reality ve které se datuje rok 2899, svět umírá, lidstvo bylo nepočítelné a stálé mocenské boje dospěly do konfliktů, kvůli kterým vymřely celé národy. Poslední boj mezi dvěma největšími světovými mocnostmi, mezi Aliancí duchovna a Koalicí matérie skončil s osudovými následky pro naši planetu. Lidé se snažili ovlivňovat přírodu a využívat její neskutečnou moc jako zbraň. Všechno to skončilo obrovskou tragédií, rotace naší planety se zastavila, následky jsou neslučitelné se životem - na jedné části Země neustále svítí slunce a na místech, kde kdysi vzkvétal život, je teď už jen nekonečná poušť. Na druhé polokouli, kde slunce nesvítí, je všechno pokryté několik kilometrů tlustou vrstvou ledu a sněhu. V současnosti na naší planetě přežijí jen ti nejsilnější a nejodolnější, ale už nemají mnoho sil, proto jsem byl pověřen úlohou navázat kontakt s minulostí, kde mám sestavit čtyři bojové skupiny, které čeká nelehká mise - jejich cílem je zachránit svět. Vybral jsem si vás. Mojí první rukou je váš hlavní vedoucí Roman- Dumbo, pod jeho velením se hned zítra přesunete do období 400000 let před Kristem do pravěku. V tomto období na zem přišli naši dávní předkové ze souhvězdí Trivia z planety jménem Idea, která je velmi podobná Zemi, a zanechali tu zašifrovanou zprávu, ve které se píše, jak zachránit planetu, když se zastaví její rotace. Vaše úloha začne hned zítra, stroj času vás přesune přesně 48 hodin po jejich návštěvě na Zemi, stejně tak dlouhý čas - 48 hodin je určen i pro splnění vaší úlohy, více času nemáte. Poselstvo z budoucnosti bylo zanecháno na

území pravěkého kmene bojovníků, kteří ho považují za jakousi relikvii spojenou s jejich bojovými rituály. Nebude to lehké, když se budete pohybovat v jejich teritoriu, které si důkladně stráží. Nezapomeňte, že tento nehostinný kraj je plný divokých zvířat, dalších primitivních kmenů a různých živlů, právě proto je každý z vás povinen absolvovat speciální rychlovýcvik, který pro vás sestaví tým odborníků z oblastí jako psychologie, fyzická zdatnost, smyslové vnímání a podobně. Jsem přesvědčen, že jste tuto úlohu připraveni splnit a věřím vám. Chci vás jménem celého světa ještě poprosit abyste mě důkladně informovali a to každý den o každém vašem kroku, úspěchu či neúspěchu a to formou stručné hlasové zprávy, kterou mi odešlete vždy večer. Svět zde trpělivě očekává každou novou zprávu, ať už je jakákoli. Vaši snahu samozřejmě patřičně oceníme, každý z vás dostane vždy po odeslání zprávy svůj žold. Náš další kontakt bude v pondělí přesně ve 21:40, buďte přesní! Vaše mise začíná právě teď.“ (Přeloženo do Češtiny) Potom následoval zvuk cestování časem a přivítání v pravěku. Děti byly pak rozděleny do čtyř týmů podle uvážení vedoucích, tak aby byly co nejvyrovnanější. Následovala hygiena a pak večerka.

5.2 Průběh tábora

Druhý den-

Tento den již plně probíhal podle denního režimu. V osm hodin budíček a rozevřička, v osm třicet snídaně. V ranním programu dostaly družinky za úkol vymyslet si svou identitu, tedy název, pokřik a vlajku nebo nějaký symbol. Já jsem měl tu čest být spolu s Pavlínou vedoucím družinky s názvem Divoké psi, oba jsme pak dohlíželi a pomáhali s touto tvorbou. V naší družince byla i jedna ze dvou nevidomých tábornic, při malování vlajky jsme jí tedy pomáhali se zorientovat. Nakonec se na naší vlajce vyjímalo devět psů, za každého z nás jeden. Ve dvanáct hodin následoval oběd, potom hodinka odpoledního klidu a pak odpolední nástup, kde se všechny družinky se svými pokřiky a symboly prezentovaly. Jména družinek byla následující: Psohybridi, Šialenci, Divoké psi a Ohnivá voda.

Při tomtéž nástupu jsme dětem vysvětlili pravidla následujícího VTH. Na programu bylo podle včerejších pokynů Generála Omegy speciální rychlovýcvik, který spočíval v tom, že jsme u dětí otestovali pět smyslů a fyzickou zdatnost. Zrak jsem testoval já a to tak, že jsem provázkem vyměřil sedm metrů a děti museli tuto vzdálenost co nejpřesněji odhadnout. Nejen nevidomí pak měli možnost si tuto vzdálenost odkrokovat, takže zraku vlastně nakonec ani nebylo třeba. Další smysly testovali ostatní vedoucí po svém. Fyzická zdatnost pak byla

prověřená v speciální hře zvané Dekomlat, při které proti sobě v ohraničeném ringu soupeří dva lidi se zavázanýma očima, rozhodčí pak vhodí do ringu dva válce z měkké pěnové hmoty, jejich úkolem je co nejrychleji válec najít, popadnout ho a jako první zasáhnout svého soupeře.

Po tomto soutěžení následoval volný čas a nakonec večere, po které jsme vyhodnotili jejich snažení během VTH, v závislosti na průměrném výkonu jejich družinky. Jako odměnu jsme pro tento tábor zvolili vymyšlenou měnu zvanou kosačky, což byly vytištěné bankovky různé hodnoty. Děti mohly kosačky vydělávat mnoha způsoby: za VTH, za plnění bobříků, za pomáhání vedoucím, za psaní a nahrávání kroniky pro Generála Omegu, dokonce si mohli za malý poplatek otevřít živnost například kadeřnictví nebo prádelnu, z kosaček se tak stala univerzální táborová měna. Večer pak byla možnost vydělané peníze uložit do banky na svůj účet. Pak se děti šli umýt a spát, což byl každý den čas pro poradu vedoucích ohledně uplynulého a následujícího dne.

Třetí den-

Při ranním nástupu dostali děti konečně možnost se zapsat na plnění bobříků, což zpočátku vzbudilo nebývalý zájem hlavně mezi mladšími dětmi. Na ranním programu byla hra s názvem Lov na mamuty, při které děti představovaly lovce a čtyři vedoucí včetně mě hráli mamuty. Každý mamut se ukryl někde v lese a pomocí fáborků vyznačil cestu k sobě, děti pak následovaly jeho stopu dokud jej nenašly. Při střetu pak vypukla přestřelka s papírovými míčky, mamut musel být zasažen desetkrát, aby ho to skolilo. Zasáhl-li mamut lovce, lovec musel udělat deset dřepů, aby mohl pokračovat v lovu. Potom museli táborníci odvléct svůj úlovek zpět do tábora, což se ukázalo být vzhledem k jejich fyzickým schopnostem přece jen trochu náročné. Během zbytku dopoledne jsem pak spolu s dětmi zašel do lesa nasbírat dříví pro večerní táborák.

Tento den VTH spočívalo v hledání zprávy od Trivianů, ukryté podél vyznačené cesty. Děti museli posbírat určitý počet papírků s ukrytou šifrou, kterou měli během následujících dní rozluštit, některé papírky byly popsány Braillovým písmem, aby se mohli více zapojit i nevidomí.

Dnešní den byl však v mnoha ohledech trochu náročný, jelikož se u některých účastníků začaly objevovat problémy s chováním. Nejstarší kluk, kterému bylo 16 let se začal chovat značně arogantně, zesměšňoval některé ostatní táborníky a omítal se zapojit v programu. Večer jsme si s ním o tom museli odděleně promluvit, což na nějakou dobu kupodivu situaci zlepšilo.

Po večeři u táboráku se pak první družinka přečetla záznam uplynulých dvou dnů, který napsala. Daniel to každý den celé nahrával, takže vznikla jakási audio kronika. Psaní a předčítání kroniky měla každý den na starost další družinka, za svůj výkon pak dostávali odměnu ve formě koksáků.

Generál Omega pak odeslal další zprávu, ve které řekl, že je potřeba se přesunout z pravěku do starověku a získat klíč k šifře, kterou objevil Pythagoras. Následoval přesun v čase do roku 498 před Kristem.

Čtvrtý den-

Jako každé ráno nejprve proběhla rozcvička a pak snídaně, následoval ranní nástup, kde se děti hlásili na lov bobříků. Největší potíže měly s plněním bobříka mlčení, jelikož se během dne každý dříve nebo později prořekl. Dalším speciálním bobříkem, který jsme pro tento tábor vymysleli byl bobřík slepoty, při kterém bylo nutno přečkat od ranního nástupu až do večeře se zavázanýma očima. Nevidomí místo toho plnili bobříka orientace, kdy dostali vysílačku a pomocí různých instrukcí se museli sami dostat na určené místo nedaleko tábora.

Na dopoledním programu byla antická olympiáda, při které se soutěžilo ve skoku do dálky, držení břemene s nataženou paží na čas, přesnost při hodů míčkem na terč atd..

Odpolední VTH spočívalo v poznávání postav z řecké mytologie. Deset vedoucích představoval deset osob například Herakles, Afrodita nebo Zeus, tyto postavy byly rozprostřeny na různých stanovištích kolem tábora. Uvnitř budovy pak byly na seznamu vypsány jejich jména, charakteristiky, výroky a místa, kde žily, všechno ale bylo zamícháno, aby nešlo poznat co patří k čemu. Děti se pak musely ptát na tyto věci postav ptát, vždy měly pouze jednu otázku, například: „Jmenuješ se Aristoteles?“ Pokud byla otázka správná, dostaly podpis na papírek a mohli se ptát na další věci, pokud ale charakteristiku neuhádli, museli jít zpět do budovy k seznamu a zkusit to znovu dokud si nezjistily informace o všech postavách. Nevidomí chodili ve dvojicích s kamarády.

Po večeři následovalo nahrávání kroniky, několik her a pak čtení pohádek. V neposlední řadě jsme se s vedoucími usnesli, že zkontrolujeme všechny pokoje a dohlédneme na večerní hygienu, což se ukázalo být naprosto nezbytným krokem. K našemu zděšení jsme zjistili, že některé děti jsou po této stránce výchovy poněkud zanedbané protože si ve svých dvanácti letech neuměly pomalu ani vyčistit zuby. Jindy jsme zase zjistili, že vzhledem k délce tábora mají někteří zoufale málo oblečení, zejména spodního prádla a ponožek, takže po zbytek tábora bylo nutné často prát, což bez pračky nebylo snadné, ale alespoň se děti něčemu užitečnému přiučily. Nejextrémnějším případem byla šestnáctiletá dívka, která podle slov

vedoucí, která na ní ten den dohlížela, nemá základní hygienické návyky. Od tohoto večera jsme usoudili, že bude potřeba takto některé děti kontrolovat každý den.

Pátý den-

Tento den byl původně plánován jako odpočinkový, takže jsme měli objednaný autobus, který nás měl odvézt na koupaliště v Podbrezové, ale jelikož od rána pršelo, museli jsme vymyslet náhradní program. Abychom využili již objednaný autobus, rozhodli jsme se navštívit Bystrianskou jeskyni nedaleko Brezna. Po snídání děti dostaly přiděl jídla na cestu a nastoupily do autobusu, po půlhodině cesty jsme dorazili na místo. Jeskyně byla osvětlená s chodníčkem a na cestě nás provázela průvodkyně s komentářem o krasové výzdobě. Až na to, že tam bylo poněkud chladno, byly všichni velmi spokojení. Ten den jsme ještě navštívili Brezno, kde si děti kupovaly nejrůznější hračky, suvenýry a zmrzlinu. Naneštěstí se zde začaly projevovat sociální rozdíly, po návratu to dokonce vyústilo v krádež, při které někdo odcizil jedné z nevidomých děvčat nemalou sumu peněz, což jsme však s vedoucími během následujících dní vyřešili. Tento den byl v mnoha dalších ohledech poněkud kritický, některé děti začaly tesknit po svých rodičích a brečely, tento fenomén se pak rozšířil jako nákaza nejen mezi nejmladšími dětmi. Nejvíce ze všech brečela dcera hlavního vedoucího Romana a také ta šestnáctiletá slečna, která měla potíže s hygienou. V tu dobu už nám bylo jasné, že je značně vývojově zaostalá, jelikož neustále volala svou maminku. Nakonec jsme se rozhodli podobné projevy bez výjimky ignorovat, čímž jsme tento problém nakonec vyřešili, největší chybou by bylo dopřávat tomu jakoukoli pozornost. V průběhu tábora si na to nakonec všichni zvykli a myslím, že je to docela posílilo a podpořilo v samostatnosti.

Po návratu z výletu měli všichni před večerí volno. Po večerí jsme si zahráli pár her, přečetli pohádky a před spánkem ještě děti vykonali pod dozorem základní hygienu.

Šestý den-

Tento den jsme měli ráno domluvenou návštěvu ranče v Nemecké, kde se měli děti svézt na koních. Potíž ale byla v tom, dostat se tam, jelikož ranč byl od penzionu vzdálen asi šest kilometrů a ne všechny děti byly schopné to bez problémů ujít. S ostatními vedoucími jsme popadli vysílačky, určili kdo půjde vepředu a kdo vzadu. První a poslední děti v řadě dostaly reflexní vesty a spolu s vedoucími tvořili hranici, kterou nikdo nesměl překročit. Tentokrát jsem měl jít v úplném čele já. Občas byly po cestě potíže s tím aby nikdo nechodil přede mnou, ale s občasným napomínáním se to dalo zvládnout. Pomocí vysílaček jsme se domlouvali, kdy a kde čekat na pomalejší polovinu skupinky. Hlavně v pozdější fázi pochodu

se začala projevovat únava na některý méně zdatných jedincích, jeden třináctiletý kluk s problémy s nadváhou, špatným držením těla a taktéž psychickými potížemi začal vyvádět dělat potíže, takže se s ním nakonec jedna z vedoucích musela vrátit zpět.

Samotná návštěva ranče se obešla bez potíží, nejprve jsme byli provedeni stájemi a mohli se tak podívat a pohladit si spoustu koní, hříbátek a poníků. Potom se děti mohli na některých koních a ponících projet v doprovodu s místními provozovateli ranče.

Po návratu zpět do tábora jsme si dali pozdní oběd ve tři hodiny a až do večere měli pak děti volno. V čase po večeri se pak konalo starověké řecké divadlo, kdy družinky dostaly za úkol divadelně zpracovat vylosovanou pohádku a přitom do ní musely zakomponovat postavy, které pocházeli z nejrůznějších filmů a seriálů, které s touto pohádkou ale vůbec nesouvisely, takže z toho nakonec vznikla taková vtipná slátanina.

Sedmý den-

V dnešním dni začala na všechny vedoucí poněkud doléhat únava a pomyšlení, že tábor bude trvat ještě osm dní se v tuto chvíli nezdálo být příliš pozitivní. Po zbytek tábora to některým z nás připadalo, že už jen pouhá přítomnost dětí kolem nás připravuje o energii aniž bychom se přitom nějak zvlášť namáhali.

Během ranního programu se táborníci po družinkách účastnili přesunu v terénu během kterého museli překonávat nejrůznější fyzické překážky aby se nakonec dostali do Diova chrámu, kde dostali klíč rozluštění šifry a pak k nim z reproduktoru promluvil Zeus.

Odpoledne jsme pak dostali další zprávu o Generála Omegy, který nás pak přesunul do středověku, tedy na středověké tržiště. Ten den však začalo pršet, což na chvíli přerušilo přípravy dětí na jarmark, tento čas byl tedy využit k rozluštění šifry pomocí klíče, který ten den získaly. Rozluštěná zpráva zněla takto:

„Země se navrátí do normálu, jen když se posbírají z každého časového období následující věci: úlohy, které musíte splnit, charakteristické vlastnosti člověka, které musíte mít, získané fragmenty z časové linie od minulosti, přes přítomnost až po budoucnost. Ty je pak potřeba se speciálními krystaly zakomponovat do pyramidy pomoci, což je přístroj určený na komunikaci s námi a volání o pomoc z vesmíru. Jak to všechno správně zapojit a aktivovat, to se dozvíte při putování časem. Vytvořte si krabici, do které vložíte nejdůležitější pyramidové součástky. Jsou to speciální pyramidové krystaly, které umístíte tak, jak vám poví Tesla. Jak je máte správně propojit vám poradí Watt. Potom je zalepte, tak jak vám prozradí Edison. A nakonec to všechno doplňte získanými fragmenty a prvky, tak jak vám řekne Einstein. Jak to všechno aktivovat se dozvíte, až přijde vhodný čas. Vaši Triviani.“

Poté co se počasí zlepšilo následoval jarmark, kde měli všichni vyrobit nějaké předměty, které pak nabízeli vedoucím ke koupi a smlouvali s nimi o ceně v koksácích.

Osmý den-

Dnes ráno jsem měl rozcvičku, nejnáročnější však bylo děti vzbudit a přimět k nástupu, k tomuto účelu jsem využil speciální troubu. Do rozcvičky jsem začlenil jen klasické protahování a vyběhnutí na nedaleký kopec, ale i to stačilo aby se pořádně zapotily, což bylo dobře, jelikož jsme se rozhodli je ten den co nejvíce unavit.

Po snídani jsme na nástupu rozdali každé družince papír s popisem trasy, kterou museli projít, na konci jejich cesty je čekaly psané instrukce a kameny zabalené v alobalu představující potřebné krystaly.

Odpolední VTH bylo klasikou týmovou etapovkou, při které se na každém stanovišti plnily různé fyzicky namáhavé úkoly. Byla zde nutná značná spolupráce. Na některých místech bylo nutné se plazit, jindy musely skákat do kopce po kartónech tak, aby se nedotkli země, přičemž bylo třeba navádět ty, co nevidí. Na jiném stanovišti byl úkol, trefit se míčkem do terče. Nevidomí se mohli orientovat pomocí zvukového zařízení připevněného na terči. Na konci této etapovky získaly součástky potřebné k uvedení pyramidy do provozu. Podle času, který jim tato hra zabrala se určilo pořadí, které pak bylo vyhlášeno na večerním nástupu a ohodnoceno koksáky.

Po večeri do tábora přijela skupina studentů, kteří pro nás měli připraveno vysílání mluvené pohádky Sůl nad zlato. Jednalo se o filmové zpracování z roku 1982, doplněné o hlasový komentář děje pro nevidomé. Celé mi to přišlo jako výborný nápad. Těm, kteří na to viděli, hlasový komentář nijak nepřekážel a pro nevidomé děti i dospělé to bylo zřejmě velmi záživné. Tito studenti v rámci svého výzkumu sledovali reakce a dojmy z tohoto filmu u nevidomých diváků.

Devátý den-

Tento den se poněkud opozdil budíček s rozcvičkou, takže i snídane musela být o hodinu posunutá. Také program měl být poněkud volnějšího a odpočinkovějšího charakteru, dopoledne jsme s dětmi hráli různé sportovní hry, po odpoledním klidu také fotbal, kde se mohli zapojit i nevidící, jelikož míč měl v sobě hlasitou rolničku. Večer pak následovala venkovní diskotéka, při které se pouštěli písničky na přání, tančilo se a opékali buřty u ohně. Za zmínku rovněž stojí, že během odpoledne se objevily nečekané potíže, když jeden třináctiletý chlapec s psychickými potížemi začal být na svém pokoji vůči ostatním dětem

agresivní. Jelikož uklidňující prášky, které měl kvůli těmto záchvatům předepsány vůbec nepomáhali, bylo nutné nad ním po zbytek tábora mít zvýšený dozor a věnovat mu dostatek pozornosti. Tento chlapec byl na tábor přihlášen z dětského domova, podivné však bylo, že jeho vychovatelé tyto psychické potíže v přihlášce nijak blíže nespecifikovali.

večer fotbal, pak diskotéka a tance

Desátý den-

V tomto dni jsme ráno konečně do programu začlenili i táborníčka. Celkem jsme děti učili devět činností: skládání stanu, šití, hraní na kytaru a zpěv, uzly, hlavolamy, poznávání ptactva podle zpěvu, psaní na Pichtově psacím stroji a Braillovo písmo, první pomoc a rozdělávání ohně, které jsem učil já. V dnech kdy probíhala táborníčka, se každá družinka účastnila několika z těchto činností tak, že se do konce tábora postupně vystřídaly u všech.

Odpoledne pak přišel kontakt od Generála omegy, který nás tentokrát přesunul v čase do novověku, aby družinky získaly od významných vědců instrukce jak aktivovat pyramidu.

Následoval přesun do dědiny, kde se v rámci VTH děti v družinkách ptaly neznámých lidí na zprávy, které tam zanechali vědci. Předtím než se tak stalo totiž někteří z vedoucích navštívili dědinu a domluvili se s prodavačkami, servírkami, výčepními a pošťačkami, kterým předali zprávu pro děti. Zpočátku to některým dlouho trvalo než se osmělili a začali se ptát lidí kolem, zda nemají jejich zprávu, nakonec se to však všem podařilo a tak jsme se mohli vrátit zpět do tábora.

U večerního táboráku se pak mimo jiné písničky hrála i táborová hymna, kterou táborníci vymysleli během táborníček s vedoucím Ivanem, který je doprovázel na kytaru.

Jedenáctý den-

Tohoto dne velká táborová hra začala už po snídání, kdy táborníci před sebe dostali jednu velkou mapu na které byly vyznačeny jednotlivé pozemky k prodeji. Pozemky si mohli zakoupit v dražbě za koksáky, které si doposud ušetřili. Po obědě se na to navázalo hrou zvanou Byrokracie, při které děti běhali po různých stanovištích představujících úřady, kde si museli vyřídit potřebnou dokumentaci pro to, aby mohli na svém pozemku začít stavět. Hra dělala čest svému jménu a škodolibí vedoucí představující byrokraty posílali děti od jednoho úřadu pro potvrzení, placení poplatků a dokumenty k jinému. Takto nakonec pobíhali mezi poštou, katastrálním úřadem, úřadem pro životní prostředí, bankou apod., přitom museli navštívit zeměměřiče, architekta a nakonec, když už měli všechno vyřízené si museli zakoupit materiál aby měli z čeho stavět. To celé jim zabralo spoustu času a někteří už z toho začínali

být zoufalí, takže dostavby se prodloužily až do času po večeři. Aby toho nebylo málo, nakonec se ještě dozvěděli, že si musí stavbu nechat zkolaudovat. Když už bylo opravdu všechno hotovo, přišel čas dražby, kdy se vedoucí předháněli v ceně, aby si mohli od nich jejich výtvary koupit, takže se jim jejich investice nakonec mnohonásobně vrátila.

Dvanáctý den-

V tomto dni se měla uskutečnit již dříve naplánovaná návštěva koupaliště v Podbrezové. Autobus však pro dnešek objednaný nebyl, takže nezbylo, než se vydat do Nemecké na autobusovou zastávku. V areálu venkovního koupaliště se nacházel jeden menší vyhřívaný bazének s mělkou vodou pro děti a jeden velký plavecký bazén. Koupání se obešlo bez problémů, bylo však nutné děti chránit před úpalem, jelikož toho dne bylo nesnesitelné horko. Zpátky do Nemecké jsme jeli vlakem, kvůli čemuž nás pak čekal ještě dlouhý pochod zpět do tábora. Po večerním návratu už byli všichni nadmíru unavení, takže po večeři už následovala jen zpráva od Generála Omegy, po které jsme se přesunuli do budoucnosti.

Třináctý den-

Ráno hned po snídani, si děti mohly znovu vyzkoušet táborníčka kterých se ještě do té doby neúčastnili, při rozdělávání ohně byla velice zajímavá práce s oběma nevidomými děvčaty, které s touto činností neměly příliš velké potíže, bylo pouze třeba vysvětlit jak se plamen chová, aby se nespálily.

Po obědě následoval dlouhý oddych až do 16 hodin. Ten den jsme se jako obvykle s vedoucími střídali v hlídání dětí, aby si všichni mohli co nejvíce odpočinout.

Odpolední VTH byla pouze krátká hra, při které jednotlivci měli za úkol najít některého vedoucího s lístečky, pak si měli jeden z nich vylosovat. Na lístečcích byly názvy těchto míst: za kurtem, v altánku, u rybníčku, u pařezu, zítka, pití. Když na vylosované místo dorazily, celý proces se opakoval, takže mezi těmito šesti stanovišti chodily stále dokola v milném domnění, že se tak dostanou do cíle. Potom, když se trochu uběhaly a měly toho už dost, zatroubil Roman na trubku, což byl signál pro všechny vedoucí, aby nenápadně přidali do výběru poslední lísteček s názvem trafo. U trafostanice pak děti našly poslední chybějící součástky nutné pro sestavení pyramidy.

Čtrnáctý den-

Ještě uprostřed noci někdy kolem druhé hodiny ranní vzbudil Roman všechny děti a seřadil je bez baterek před penzionem na noční hru. Tou dobou jsme již s ostatními vedoucími byli

schování v lese, abychom pomocí nahrávek znějících z mobilních telefonů, vyznačili trasu, kterou měli táborníci podle sluchu následovat. Té noci byl zrovna měsíc v úplňku, takže po chvílce rozkukání si oči na tmou dobře přivykli. Trasu absolvovali sami nebo ve dvojicích, na konci je pak čekala ona vysněná pyramida, do které podle instrukcí všichni společně zakomponovali krystaly a součástky. Následovala aktivace doprovázená ohromujícím zvukovým efektem z reproduktoru, čímž byla zemská rotace obnovena. Tato povedená noční hra se celkem protáhla, tudíž jsme se společně vraceli již za svítání, z toho důvodu se pak budíček i snídaně musely o dvě hodiny posunout.

Přes den se hrály akorát nějaké běhací hry a hry s míčem, také se chystal velký táborák, takže se muselo jít na dřevo.

Před večeří jsme dostali poslední zprávu od Generála Omegy, který poděkoval za pomoc při záchraně budoucího světa a pak nás poslal v čase zpět do přítomnosti.

Po večeří jsme v altánku pro účastníky nachystali spoustu zajímavých cen, které si pak za našetřené koksáky mohli zakoupit v dražbě. Následovala párty s hudbou a tancem, a potom večeřka.

Dalšího dne jsem brzo ráno v autě spolu s Danielem a Dominikou opustil tábor a vrátil se domů, takže děti jsem při odjezdu již nedoprovázel.

6 Shrnutí a doporučení pro praxi

6.1 Shrnutí průběhu a výsledku tábora

Tábor v Nemecké 2012 trval celých 14 dní, a účastnilo se jej celkem 26 dětí a 11 vedoucích. Ačkoli byly celé ty dva týdny pro vedoucí velice náročné a únavné, povzbuzující bylo, že šlo vidět jak tábor většinu dětí značně obohatil. Někteří tam byli schopni navázat trvalá přátelství s těmi, které předtím neznali, jiní se naučili daleko větší samostatnosti. Každopádně celkově šlo vidět, že se dětem tábor líbil a že byl pro ně přínosem. Osobně jsem během této akce dospěl k názoru, že tábory pro zrakově postižené se od ostatních táborů příliš neliší, snad pouze v drobnostech a důzazech na některé věci, ale určitě ne v principu.

Nakonec bych ještě rád poznamenal, že navzdory problémovému chování u některých dětí, náš tábor nakonec nemusel nikdo předčasně opustit, jelikož jsme všechno vyřešili na místě.

6.2 Nedostatky tábora a doporučení pro praxi

Co mi na provedení tábora v Nemecké trochu chybělo, byla nedostatečná komunikace s rodiči a vychovateli účastníků, jelikož v mnoha případech jsme neměli vůbec představu, jaké to děti vlastně na táboře s námi budou. Minimálně popis psychických nemocí by měl být v přihlášce daleko výstižnější, než tomu tak bylo v případě jednoho chlapce přihlášeného vychovateli z dětského domova, kteří pouze uvedli, že má psychickou poruchu a co bere za prášky.

Nejednou mě během tábora napadlo, jestli některé problémové děti nebyly na náš dlouhý tábor přihlášeny jen proto, že se jich chtěl někdo na celé dva týdny zbavit. Je-li tomu tak, potom to je další důvod, proč dlouhé tábory jsou pro jejich vedoucí mnohem náročnější, než ty krátké.

Méně závažným nedostatkem, vyplývajícím z faktu, že autorem většiny programu byl jediný člověk, bylo to, že ostatní vedoucí nebyli s průběhem programu dostatečně obeznámeni, aby jej mohli dětem vysvětlovat. Takto složitý čtrnáctidenní děj, na jehož vytváření se člověk příliš nepodílí, je totiž velmi náročné předem pochopit.

Důležitým doporučením pro praxi je strategie přístupu k dětem, které z jakéhokoli důvodu pláčou. Pláče-li někdo, u koho to není každodenním zvykem, pak je dobré přijít s vlídným slovem a pokusit se zjistit důvod jeho smutku, ale nikdy nad ním nevyjadřovat lítost a určitě nehledit! Jedná-li se však o někoho, kdo brečí neustále a není schopen k tomu zaujmout konstruktivní přístup, potom je nejlepší si toho vůbec nevšímat. V případě našeho tábora se tato strategie osvědčila, takže během druhého týdne jsme již nezaznamenali žádné větší problémy s pláčem.

Závěr

Ze studia literatury zaměřené na problematiku pořádání táborů i z táborové praxe vyplývá, že organizace i průběh tábora je pro vedoucí velmi nesnadný úkol, který, má-li být kvalitně proveden, vyžaduje tým schopných nadšených lidí a několikaměsíční přípravu. Pro dodržení veškerých nezbytností s tím spojených je potřeba prostudovat a uvést v praxi rozsáhlou táborovou legislativu aby nedošlo k opomenutí hygienických, bezpečnostních, zdravotních a ostatních předpisů. K nabití dostatečných zkušeností s tím spojených je patrně nezbytná víceletá praxe a přejímání osvědčených postupů od zkušených pořadatelů.

Ačkoli existuje nepřehledné množství typů a způsobů provedení tábora, tato práce ve své teoretické i praktické části pojedná hlavně o u nás dlouhodobě zažitém tradičním českém modelu, který obsahuje široce používané postupy nejen z hlediska programové náplně, ale i například organizační struktury vedoucích a táborníků. Tento osvědčený způsob je mnoha lidem velmi blízký a má již v České republice i na Slovensku dlouholetou tradici.

Zejména z praxe jsem dospěl k názoru, že tábor pro zrakově postižené děti se od běžných táborů příliš neliší, je však třeba podotknout, že nemám žádnou zkušenost ani teoretickou znalost o táborech určených výhradně pro zrakově postižené popřípadě pouze pro nevidomé. Na tábory určené jen pro děti a mládež s těžkým postižením zraku se u nás specializuje například Brněnské Tyflocentrum. Tato práce tedy spíše pojednává o smíšeném táboře, kterého se účastní i děti bez zrakového omezení, ačkoli je primárně zaměřený na skupinu zrakově postižených. Tento smíšený model má své výhody například při shánění účastníků, jelikož ne vždy je možné získat pro tábor dostatek dětí se zrakovým handicapem, měli by však mít v případě velkého zájmu přednost před zdravými dětmi.

POUŽITÁ LITERATURA

- BEROUŠEK, Petr. *Rádce pořadatelům a vedoucím dětských táborů jako zotavovacích akcí pro děti*. Praha: Sondy, 2005, 168 s. Paragrafy do kapsy. ISBN 80-868-4605-9.
- BLÁHA, L., PYŠNÝ, L. *Provozování pohybových aktivit zrakově handicapovanou populací*. Ústí nad Labem : Univerzita J.E. Purkyně, 2000
- ČÁLEK, Oldřich. *Výchova dospívající zrakově postižené mládeže k samostatnosti*. Praha: ÚV Svazu invalidů v ČSR, 1985.
- FILOUŠOVÁ, Eva. *Tábor jako možnost využití volného času dětí o letních prázdninách*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarikova Universita.
- FINKOVÁ, D., LUDÍKOVÁ, L., RŮČKOVÁ, V. *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením*. 1. vyd. Olomouc: UP, 2007. ISBN: 978-80-244-1857-5.
- FOGLAR, Jaroslav. *Hoši od Bobří řeky: kreslený seriál*. 1. vyd. Ilustrace Milan Teslevič. Praha: Olympia, 2007, 116 s. ISBN 978-80-7376-012-0.
- HARMACH, Jaromír. *Tábory a jiné zotavovací akce: průvodce jejich přípravou*. Ilustrace Jana Jandová. Praha: IDM MŠMT, 2004, 136 s. ISBN 80-860-3393-7.
- JESENSKÝ, J. *Edukace a rehabilitace zrakově postižených na prahu nového milénia*. Hradec Králové: UHK, 2001
- KEBLOVÁ, A. *Zrakově postižené dítě*. Praha: Septima, 2001. ISBN 80-7216-191-1.
- KUDELOVÁ, I., KVĚTINOVÁ, L. *Malé dítě s těžkým poškozením zraku*. Brno: Paido, 1996
- LOCHMANOVÁ, L. *Zájmové aktivity dětí se zrakovým postižením: základní škola pro zrakově postižené a její zájmová činnost*. Praha: Jabok, 2006

LUDÍKOVÁ, L. *Tyflopedie I.*. Olomouc: UP, 1988

LUDÍKOVÁ, L. *Manuál základních postupů jednání při kontaktu s osobami se zrakovým postižením.* Olomouc: UP, 2007

MAŘÍKOVÁ, Eliška. *Souvislost mezi osobnostními charakteristikami a participací ve sportovních aktivitách u patnáctiletých adolescentů.* Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času.* Vyd. 3. Praha: Portál, 2002, 231 s. ISBN 80-717-8711-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času].* Vyd. 4. Praha: Portál, 2008, 221 s. ISBN 978-80-7367-423-6.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník.* 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-717-8772-8.

ŠTRÉBLOVÁ, M. *Poznáváme svět se zrakovým postižením.* Ústí nad Labem: UJEP, 2002

VACHULOVÁ, J., VACHULE, R. A KOL. *Hry pro těžce zrakově postižené děti.* Novinář, 1987

VITÁSKOVÁ, K., LUDÍKOVÁ, L., SOURALOVÁ, E. *Zefektivnění studia a profesní uplatnění handicapovaných studentů na vysokých školách.* 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého, 2003. 89 s. ISBN 80-244-0621-7.

WHO. *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů-Desátá revize MKN-10.* WHO: Geneva, 2008. ISBN: 978-80-904259-0-3.

WIENER, P. *Prostorová orientace zrakově postižených.* Praha: UK, 2006

WIENER, P. *Praktická výchova zrakově postižených.* Praha: UK, 2006

INTERNETOVÉ ZDROJE

CERHA, Josef. Rady průvodcům nevidomých. TYFLOSERVIS O.P.S. *Tyfloservis* [online]. 2004 [cit. 2013-04-08]. Dostupné z: <http://www.tyfloservis.cz/rady-pruvodcum-nevidomych.php>

MICHÁLEK, Miroslav. Zásady komunikace a pomoci nevidomým. OKAMŽIK. *Nevidomí mezi námi* [online]. 2011 [cit. 2013-04-08]. Dostupné z: http://www.nevidomimezinami.cz/main/nevidomimezinami/Texty/Jak_pomahat/Nez_nabidnete_pomoc/Jak_komunikovat.wiki

MŠMT. *Sdělení MŠMT k pořádání dětských táborů* [online]. 11. květen 2005, 4. srpen 2009 [cit. 2013-02-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/sdeleni-msmt-k-poradani-detskych-taboru>

PAVLÍČEK, Radek. *TyfloCentrum Brno, o.p.s.* [online]. c2002-10 [cit. 2013-02-28]. Letní rehabilitační tábory pro nevidomé děti .Dostupné z: <http://www.centrumpronevidome.cz/tabory/>

ŠEVČÍK, Ludvík. TÁBORNICKÝ KLUB SMRČEK. *Právní aspekty pořádání dětských táborů* [online]. Brno, 2010 [cit. 2013-01-28]. Dostupné z: <http://www.ctujm.cz/kestazeni/pravniaspektytabory2010.doc>.

ZÁKONY A VYHLÁŠKY

Občanský zákoník. In: *40/1964 Sb.* 1964.

O lesích. In: *289/1995 Sb.* 1995.

O ochraně osobních údajů. In: *101/2000 Sb.* 2000.

O ochraně přírody a krajiny. In: *114/1992 Sb.* 1992.

O ochraně veřejného zdraví. In: *258/2000 Sb.* 2000.

O provozu na pozemních komunikacích. In: *361/2000 Sb.* 2000.

O sociálně-právní ochraně dětí. In: *359/1999 Sb.* 1999.

Trestní zákoník. In: *200/1990 Sb.* 1990.

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví. O hygienických požadavcích na stravovací služby. In: *137/2004 Sb.* 2004.

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví. O hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti. In: *106/2001 Sb.* 2001.

Zákoník práce. In: *262/2000 Sb.* 2000.

Živnostenský zákon. In: *455/1991 Sb.* 1991.

Přílohy

Příloha č. 1.: Denní režim tábora v Nemecké

Rozvrh dne

7:30	Budíček
7:45	Nástup na rozcvičku
8:00	Snídaně
8:45	Hygiena a úklid
9:15 – 12:00	Dopolední program
10:00	Ranní svačina
12:30	Oběd
13:15 – 14:30	Polední klid (volno)
14:30 – 17:00	Odpolední program (VTH)
16:00	Svačina
17:00	Večerní hry nebo táborové práce
18:30	Večeře
19:00	Večerní program
21:00	Večerní hygiena
21:30	Večerka

Příloha č. 2.: Pravidla hry Dekomlat

Prostředí: venku nebo v místnosti

Pomůcky: provaz, alespoň dvě pásy na oči, alespoň dva měkké pěnové válce nebo jejich obdoby, tyče na zapíchnutí do země pro vymezení ringu provazem (lze využít stromy nebo jiné pevné body)

Trvání: jedna hra do dvou minut

Počet hráčů: minimálně dva plus jeden rozhodčí

Věk: od tří let výš

Příprava: Nejprve je třeba vymežit herní plochu pomocí provazu obepínajícího čtyři v zemi zapíchnuté tyče nebo jiné pevné body ve výšce asi 80 cm tak, aby vymezená plocha měla rozměry přibližně 5 x 5 metrů.

Pravidla: Minimálně dva hráči si zaváží oči (nejsou-li nevidomí) a postaví se v ringu do rohů proti sobě. Když rozhodčí odstartuje hru, mohou se hráči začít po ringu volně pohybovat. Rozhodčí pak ve vhodné chvíli do ringu vhodí pěnové válce. Jejich úkolem je, podle sluchu nebo hmatu, co nejrychleji najít jeden z válců, použít ho jako meč a zasáhnout s ním protihráče dříve než to udělá on. Ten komu se to povede dříve, vyhrává. Hraje-li se ve více lidech, zvítězí ten, kdo zůstane v ringu poslední nezasážen. Tato hra je velmi vhodná pro nevidomé, kteří jsou v ní obecně úspěšnější díky jejich vytrénovaným smyslům.

Příloha č. 3.: Pravidla hry Maják

- Prostředí: velká plocha jako louka, pole nebo tělocvična
- Pomůcky: píšťalka a pásy přes oči pro všechny účastněné
- Trvání: jedna hra maximálně do dvou minut
- Počet hráčů: jedna osoba představující maják a neomezený počet naváděných
- Příprava: bez přípravy
- Pravidla: Jedna osoba představující maják třímá v ruce píšťalku, hráči jsou ve skupině od tohoto majáku vzdáleni, tak aby byl zvuk píšťalky slyšet a všichni, kteří vidí mají zavázané oči. Maják vydává krátké zvuky v intervalech asi 15 až dvacet vteřin. Hráči mají za úkol běžet za zdrojem zvuku, aby k majáku doběhli první. Při této hře je třeba mít vhodné, rozlehlé místo a dbát na náležitý dozor, aby nedošlo k úrazu.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Pavel Němec
Ústav:	Speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Dita Finková, PhD.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Organizace táborů pro zrakově postižené děti a mládež
Název práce v angličtině:	Organization of camps for visually handicapped children and youth
Anotace práce:	Cílem této práce je úvod a objasnění problematiky táborů pro zrakově postižené z hlediska přípravy, organizace a průběhu, s důrazem na to najít hlavní zásady pro vedoucí týkající se bezpečnosti všech účastníků v průběhu tábora, dále navrzení možných postupů při tvorbě a realizaci her, zábavy a celkové náplně tábora.
Klíčová slova:	zrakové postižení, nevidomý, volnočasové aktivity, letní tábor, hra, výchova, příprava tábora, zotavovací akce, legislativa
Anotace v angličtině:	The main objective of this thesis is an introduction and explanation of issues related with camps for visually handicapped with focus on preparation, organization and course of these camps, to find main principles of a leadership concerned with a safety of all participants. Another objective is to design possible methods for realization of games, entertainment and whole program content.
Klíčová slova v angličtině:	visual impairment, blind person, leisure activities, summer camp, game, education, preparation, recreational event, legislation
Přílohy vázané v práci:	Denní režim tábora v Nemecké Pravidla hry Dekomlat Pravidla hry Maják
Rozsah práce:	50 stran
Jazyk práce:	čeština